Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Лушко Світлана Миколаївна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

з дисципліни:
«БЮДЖЕТНА СИСТЕМА ТА КАЗНАЧЕЙСЬКА СПРАВА»

для студентів спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Випуск 321

ЧНУ
ВИДАВНИЦТВО

Миколаїв – 2021

УДК 336.145.1+[351.72.07:336.14
Л 82

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (витяг з протоколу № 1 від 14.01.2021).

Рецензенти:
Великий Ю. В., доктор економічних наук, професор кафедри обліку та аудиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Л 82 **Лушко С. М.** Методичні вказівки з дисципліни : «Бюджетна система та казначейська справа». Для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / С. М. Лушко. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 96 с. – (Методична серія ; вип. 321).

Методичні вказівки з курсу «Бюджетна система та казначейська справа» для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» розроблені згідно з ОПП дисципліни.

Методичні вказівки обговорені на засіданні кафедри фінансів і кредиту та рекомендовані до застосування для студентів 4 курсу галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

УДК 336.145.1+[351.72.07:336/14

© Лушко С. М., 2021
© ЧНУ ім. Петра Могили, 2021

ISSN 1811-492X

Зміст

Вступ 5

Програмні компетентності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» 8

Тематичний зміст дисципліни 10

План практичних занять 12

Тема 1.
Сутність, призначення та роль бюджету держави 12

Тема 2.
Бюджет як основний фінансовий план держави 17

Тема 3.
Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування 21

Тема 4.
Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України 27

Тема 5.
Бюджетний процес 33

Тема 6.
Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання 40

Тема 7.
Система доходів бюджету 46

Тема 8.
Система видатків та кредитування бюджету 54

Тема 9.
Видатки бюджету на економічну діяльність
держави та науку 62

Тема 10.
Видатки бюджету на соціальний захист населення
і соціальну сферу 66

Тема 11.
Видатки бюджету на оборону та управління 69

Тема 12.
Видатки бюджету на обслуговування державного боргу 72
Тема 13.
Місцеві бюджети 77

Тема 14.
Бюджетний контроль 83

Тема 15.
Казначейська система виконання бюджетів 86

Питання для підготовки до підсумкового контролю..... 90

Рекомендована література 92

Вступ

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування знань про бюджетну систему країни, міжбюджетні відносини, які виникають в ході бюджетного процесу та про казначейську систему виконання бюджетів в Україні.

Предметом курсу виступає формування теоретичних знань, практичних навичок у сфері бюджетних відносин щодо перерозподілу ВВП і національного доходу з метою наповнення та використання коштів бюджетів різних рівнів.

Курс передбачає надання студентам знань, які необхідні майбутнім фахівцям для здійснення функціональних обов'язків у бюджетній сфері. Дисципліна є вибірковою і знайомить студентів з бюджетом як основним фінансовим планом держави, основами бюджетного устрою, принципами побудови бюджетної системи України, стадіями бюджетного процесу, міжбюджетними відносинами, системою доходів і видатків та організацією казначейської системи виконання бюджетів в Україні.

В умовах хронічного дефіциту державного бюджету країни гостро постає питання удосконалення бюджетної політики та бюджетного механізму в країні, у зв'язку з чим курс набуває вкрай актуального значення.

Опанування дисципліни передбачає розгляд основних складових бюджету та бюджетної системи України, формування навичок розрахунку міжбюджетних трансфертів, вивчення основних стадій бюджетного процесу і вивчення основ організації казначейської системи виконання бюджетів.

Завдання:

– формування системи знань про бюджет, його сутність, призначення, роль та стани, в яких він може знаходитися залежно від співвідношення дохідної та видаткової його частин;

– засвоєння теоретичних основ та практичних засад бюджетного устрою й принципів побудови бюджетної системи країни;

– знання характеристики основних стадій бюджетного процесу та контролю за дотриманням бюджетного регламенту;

– формування теоретичних і практичних знань щодо основних джерел доходів та надходжень, а також напрямів і форм фінансування видатків і витрат бюджету;

– оволодіння методикою визначення обсягів міжбюджетних трансфертів;

– розуміння засад казначейської системи виконання бюджетів.

Передумови вивчення дисципліни:

1. Макроекономіка.
2. Національна економіка.
3. Фінанси.
4. Гроші та кредит.
5. Податкова система.

Очікувані результати навчання:

– розуміти сутність державного та місцевих бюджетів;

– розуміти сутність бюджетної політики та бюджетного механізму;

– мати цілісне уявлення про місце державного бюджету в системі фінансових планів держави;

– знати ознаки бюджетної класифікації;

– розуміти сутність існування дефіциту бюджету, його причини та характеризувати джерела його фінансування;

– визначати основи бюджетного устрою та бюджетної системи України;

– вміти здійснювати горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів та розподіляти міжбюджетні трансферти;

– оцінювати вплив функцій держави на склад і структуру видатків;

– характеризувати склад видатків бюджету за функціональною класифікацією;

– знати функції та повноваження органів, що здійснюють бюджетний контроль;

– розуміти сутність та механізм казначейської системи виконання бюджетів в Україні.

У результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

– призначення та функції бюджету, сутність, складові та стратегічні перспективи бюджетної політики, бюджетне законодавство та його розвиток;

– бюджетний процес на загальнодержавному і місцевому рівнях;

– основи управління бюджетним дефіцитом;

– поняття та структуру бюджетного устрою та бюджетної системи;

– особливості використання інструментарію міжбюджетних відносин;

– сутність та характеристику доходів та видатків бюджетів різних рівнів;

– основні засади казначейської системи виконання бюджетів в Україні.

має вміти:

– формулювати задачі бюджетної політики;
– визначати напрями бюджетної політики;
– аналізувати зміни в бюджетному законодавстві;
– розуміти причини, наслідки та шляхи подолання дефіциту бюджету;
– оцінювати джерела фінансування бюджетного дефіциту;
– розробляти заходи щодо забезпечення фінансування бюджетів.

має володіти:

– методами бюджетного планування, прогнозування і контролю у бюджетних установах;
– методикою розробки та виконання державного та місцевих бюджетів, управлінськими рішеннями в діяльності бюджетних установ;
– методикою розрахунку міжбюджетних трансфертів.

Програмні компетентності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Програмні результати навчання:

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР22. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Тематичний зміст дисципліни

№	Тема заняття / план
1	**Тема 1. Сутність, призначення та роль бюджету держави** 1. Історія виникнення та розвитку бюджету. 2. Призначення та роль бюджету. 3. Підходи до визначення поняття «бюджет». 4. Функції бюджету. 5. Бюджетна політика як складова фінансової політики. 6. Призначення та структура бюджетного механізму.
2	**Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави** 1. Місце державного в системі фінансових планів України. 2. Структура та складові державного бюджету. 3. Поняття бюджетної класифікації. 4. Бюджетне планування та прогнозування.
3	**Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування** 1. Стан бюджету. 2. Профіцит бюджету: сутність, причини, наслідки. 3. Дефіцит. 4. Підходи до збалансування бюджету. 5. Фінансування бюджетного дефіциту. 6. Секвестр бюджету.
4	**Тема 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України** 1. Бюджетний устрій. 2. Бюджетна система. 3. Принципи побудови бюджетної системи України. 4. Реформа децентралізації.
5	**Тема 5. Бюджетний процес** 1. Поняття і принципи бюджетного процесу. 2. Стадії та учасники бюджетного процесу. 3. Процедури розгляду, затвердження та виконання бюджету.
6	**Тема 6. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання** 1. Організація та функціонування міжбюджетних відносин в Україні. 2. Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи. 3. Порядок надання міжбюджетних трансфертів. 4. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів.
7	**Тема 7. Система доходів бюджету** 1. Економічна сутність і класифікація доходів бюджету. 2. Склад і джерела доходів Державного бюджету. 3. Доходи місцевих бюджетів.
8	**Тема 8. Система видатків та кредитування бюджету** 1. Економічна сутність видатків бюджету. 2. Класифікація видатків бюджету. 3. Видатки Державного бюджету. 4. Видатки місцевих бюджетів. 5. Система бюджетного фінансування. 6. Класифікація кредитування бюджету.

Закінчення табл.

9	**Тема 9. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку** 1. Видатки на розвиток економіки. 2. Видатки на науково-дослідні роботи.
10	**Тема 10. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу** 1. Сутність соціального захисту. 2. Особливості фінансування соціальної сфери.
11	**Тема 11. Видатки бюджету на оборону та управління** 1. Видатки на національну оборону. 2. Видатки на державне управління.
12	**Тема 12. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу** 1. Економічна сутність державного боргу. 2. Управління державним боргом.
13	**Тема 13. Місцеві бюджети** 1. Місцеві бюджети як ланка бюджетної системи. 2. Доходи, видатки та кредитування місцевих бюджетів.
14	**Тема 14. Бюджетний контроль** 1. Економічні основи та сутність бюджетного контролю. 2. Форми та види бюджетного контролю. 3. Компетенції суб'єктів бюджетного контролю в Україні. 4. Відповідальність та заходи впливу за вчинені правопорушення у сфері бюджетного законодавства.
15	**Тема 15. Казначейська система виконання бюджетів** 1. Державна казначейська служба України, її призначення та структура центрального апарату, основні завдання, функції та права. 2. Територіальні органи Державної казначейської служби України, головні завдання, функції, права, структура. 3. Виконання дохідної частини бюджетів. 4. Виконання видаткової частини бюджетів. 5. Касове виконання бюджету. 6. Організація та регулювання міжбюджетних потоків. 7. Звітність про виконання бюджетів.

План практичних занять

Тема 1.
Сутність, призначення та роль бюджету держави

Питання до семінару

1. Історія виникнення та розвитку бюджету.
2. У чому полягає мета та призначення бюджету.
3. Дайте характеристику поняттю «бюджетні відносини».
4. Охарактеризуйте бюджет як економічну категорію.
5. Охарактеризуйте бюджет як правову категорію.
6. Охарактеризуйте бюджет з матеріальної точки зору.
7. Назвіть та охарактеризуйте основні функції бюджету.
8. Опишіть основні моделі фінансових відносин у суспільстві залежно від рівня централізації ВВП у бюджеті.
9. Дайте визначення поняттю «бюджетна політика».
10. Назвіть мету та основні напрями бюджетної політики.
11. Як співвідносяться бюджетна політика та фінансова політика?
12. Назвіть та охарактеризуйте основні види бюджетної політики.
13. Опишіть сутність та структуру бюджетного механізму.
14. Визначте склад бюджетного законодавства України.
15. Дайте характеристику Бюджетного кодексу України.
16. Охарактеризуйте Бюджетну декларацію України.

Тести

1. Слово «бюджет» зі старофранцузької мови перекладається як:
   а) план;
   б) шкіряний мішок, торба;
   в) ресурси;
   г) документ.

2. Термін «бюджет» походить від старофранцузького «bougetle» і означає:
   а) сейф;
   б) комірка в банку;
   в) шкіряний мішок;
   г) гроші в банці.

3. В якій країні вперше було введено у вжиток термін «бюджет» та запроваджено його затвердження?

а) Греція;
б) Англія;
в) США;
г) Іспанія.

4. Економічна сутність бюджету полягає у:

а) всеохоплюючому контролі за використанням бюджетних коштів;
б) розподілі та перерозподілі валового внутрішнього продукту між галузями економіки, верствами населення і територіями країни з метою підвищення ефективності економіки та добробуту громадян;
в) максимізації дохідної частини бюджету;
г) досягненні балансу між дохідною та видатковою частиною бюджету.

5. Які є чотири моделі централізації фінансових ресурсів країни у бюджеті?

а) американська, іспанська, скандинавська та японська;
б) американська, західноєвропейська, швейцарська та іспанська;
в) американська, західноєвропейська, скандинавська та японська;
г) американська, австралійська, швейцарська та японська.

6. Американська модель характеризується:

а) незначним рівнем бюджетної централізації національного продукту (25–30 % ВВП);
б) поміркованим рівнем бюджетної централізації національного продукту (35–45 % ВВП);
в) найбільшим рівнем бюджетної централізації національного продукту (50–60 % ВВП);
г) незначно-поміркованим рівнем бюджетної централізації національного продукту (30–35 % ВВП).

7. Характерними рисами Західноєвропейської моделі суспільства є:

а) перерозподіл через бюджет 50–60 % ВВП, високий ступінь оподаткування, розгалужена державна соціальна сфера;
б) перерозподіл через бюджет 35–45 % ВВП, помірний ступінь оподаткування, паралельне функціонування державних та комерційних установ у соціальній сфері;
в) перерозподіл через бюджет 25–30 % ВВП, максимальний рівень самозабезпечення фізичних осіб та самофінансування юридичних осіб;
г) перерозподіл через бюджет 30–35 % ВВП, помірний рівень державної централізації, повне державне фінансування інноваційної діяльності.

8. Рівень централізації ВВП визначається як:
   а) відношення доходів державного бюджету до ВВП;
   б) відношенням ВВП до зведеного державного бюджету;
   в) відношенням доходів зведеного бюджету до кількості місцевих бюджетів;
   г) відношенням ВВП до суми реверсних дотацій.

9. У вигляді якого нормативно-правового акту приймається державний бюджет?
   а) закон;
   б) рішення;
   в) статистичний збірник;
   г) постанова.

10. До класичних функцій бюджету належать:
   а) розподільча та контрольна;
   б) нормотворча та регулююча;
   в) соціальна та економічна;
   г) регулююча та стимулююча.

11. Основними інструментами монетарної політики є:
   а) податкові ставки та рівень доходів бюджету;
   б) купівля-продаж цінних паперів, облікова ставка, норма резервування;
   в) рівень соціальних виплат;
   г) державний кредит та золотовалютні резерви країни.

12. Залежно від періоду та характеру завдань, що вирішуються, виокремлюють такі види бюджетної політики:
   а) бюджетна стратегія та бюджетна тактика;
   б) монетарна та фіскальна політика;
   в) валютна та боргова політика;
   г) депозитна та кредитна політика.

13. До елементів бюджетного механізму належить:
   а) методи;
   б) інструменти та законодавство;
   в) важелі;
   г) усі відповіді правильні.

14. Бюджетний механізм – це:

а) сукупність заходів держави з організації та використання бюджетних ресурсів для забезпечення економічного та соціального розвитку суспільства;

б) система адміністративних та економічних заходів впливу для забезпечення мобілізації фінансових ресурсів бюджету в оптимальному обсязі, їх ефективного розміщення та економного використання з метою подальшого соціально-економічного розвитку суспільства, визначеного бюджетно-фінансовою політикою держави;

в) фінансові відносини, що складаються у держави з підприємствами, установами, населенням з приводу формування бюджетного фонду;

г) сукупність показників бюджету, що використовуються для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави.

15. В якому році був прийнятий бюджетний кодекс України (перша редакція)?

а) 1991;
б) 2001;
в) 2010;
г) 2014.

16. В якому році був прийнятий бюджетний кодекс України (чинний)?

а) 1991;
б) 2001;
в) 2010;
г) 2014.

17. В якому документі визначаються основні напрями бюджетної політики на середньострокову перспективу?

а) Бюджетний кодекс України;
б) Податковий кодекс України;
в) Бюджетний регламент;
г) Бюджетна декларація.

***Практичні завдання*:**

1. Складіть схему взаємодії основних елементів бюджетної політики.
2. Порахувати рівень централізації ВВП у зведеному бюджеті України.
3. Обґрунтуйте економічні, соціальні та політичні фактори, що впливають на формування і використання коштів державного бюджету.

4. Ознайомтеся з Бюджетною декларацією України та визначте основні напрямки бюджетної політики на сучасному етапі розвитку країни.

5. Використовуючи професійну лексику, поясніть значення вказаних термінів: первинний розподіл ВВП; централізація ВВП у бюжеті; бюджет; бюджетні важелі; фіскальна політика; бюджетна стратегія; бюджетний контроль; бюджетні стимули; бюджетна декларація.

6. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	бюджетна політика є складовою фінансової політики країни;
2)	Бюджетний кодекс України складається з 22 розділів;
3)	в Україні середньострокове бюджетне планування почало впроваджуватися з 2010 року;
4)	за рівнем централізації ВВП у зведеному бюджеті Україна належить до Японської моделі;
5)	з економічної точки зору бюджет – це фонд фінансових ресурсів держави.

Ребуси

1			
2		3	
4			
5			

Тема 2.
Бюджет як основний фінансовий план держави

Питання до семінару

1. Продемонструйте місце державного бюджету в системі фінансових планів України. З якою метою вони розробляються?
2. Які розділи включає зведений баланс фінансових ресурсів держави та чим він відрізняється від зведеного бюджету?
3. Охарактеризуйте основні складові державного бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України.
4. Перелічіть основні бюджетні фонди та зазначте, з якою метою вони були створені.
5. Які стани можуть характеризувати бюджет залежно від співвідношення дохідної і видаткової його частин?
6. Поясніть зміст поняття «власні надходження бюджетних установ». Які існують їх групи та на які цілі їх можна використовувати?
7. Бюджетна класифікація: сутність, призначення, складові.
8. Бюджетне планування: сутність та завдання.
9. Методи бюджетного планування.
10. Бюджетне прогнозування: послідовність робіт під час прогнозування показників державного бюджету.
11. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі.

Тести

1. Стан бюджету як основного фінансового плану країни може характеризуватися:
   а) рівновагою доходів і видатків;
   б) дефіцитом;
   в) профіцитом;
   г) всі відповіді правильні.

2. Згідно з Бюджетним кодексом, бюджет може включати такі дві складові:
   а) загальний і спеціальний фонди;
   б) депозитний і кредитний фонди;
   в) золотовалютний і квазіфіскальний фонди;
   г) резервний і амортизаційний фонди.

3. Власні надходження бюджетних установ, які мають цільове спрямування, обліковуються у:
   а) загальному фонді;
   б) спеціальному фонді;
   в) резервному фонді;
   г) програмно-цільовому фонді.

4. У разі відсутності відповідних бюджетних призначень на наступний бюджетний період залишки коштів спеціального фонду перераховуються до:
   а) загального фонду державного бюджету;
   б) резервного фонду державного бюджету;
   в) Пенсійного фонду України;
   г) Фонду соціального страхування України.

5. Граничний розмір резервного фонду державного бюджету затверджується в обсязі:
   а) не більше 1 % обсягу видатків загального фонду;
   б) не більше 1 % обсягу видатків спеціального фонду;
   в) не більше 3 % ВВП;
   г) не більше 60 % ВВП.

6. На підставі якого документа здійснюється бюджетне планування на три роки за двома сценаріями?
   а) Прогнозу економічного і соціального розвитку України;
   б) Бюджетного календаря;
   в) Бюджетної програми;
   г) Бюджетної класифікації.

7. У скільки етапів здійснюється процедура бюджетного планування в Україні?
   а) 2;
   б) 3;
   в) 4;
   г) 1.

8. До методів бюджетного планування належать:
   а) балансовий, нормативний;
   б) прямого рахунку, аналітичний;
   в) метод екстраполяції, програмно-цільовий метод;
   г) всі відповіді правильні.

9. Метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності їх використання на всіх стадіях бюджетного процесу називається:
   а) балансовий;
   б) нормативний;
   в) екстраполяції;
   г) програмно-цільовий.

10. Єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства – це:
   а) бюджетна класифікація;
   б) фінансова класифікація;
   в) балансова класифікація;
   г) бюджетна програма.

11. Сучасна бюджетна класифікація містить такі 4 розділи:
   а) доходів, видатків, дефіциту, кредиту;
   б) доходів, видатків та кредитування, фінансування, боргу;
   в) доходів, видатків, дефіциту, боргу;
   г) доходів, надходжень, видатків, витрат.

12. Результатом бюджетного планування є:
   а) проєкт державного бюджету;
   б) зведений бюджет України;
   в) стратегія управління державним боргом на середньострокову перспективу;
   г) бюджетна програма.

Практичні завдання

1. Використовуючи професійну лексику, поясніть значення вказаних термінів: фінансовий план, баланс, система фінансових планів України, загальний фонд бюджету, спеціальний фонд бюджету, резервний фонд бюджету, фінансування бюджету, кредитування бюджету, бюджетна класифікація, програмно-цільовий метод, метод екстраполяції, балансовий метод, метод прямого рахунку, аналітичний метод, бюджетне планування, бюджетне прогнозування.

2. Ознайомтеся з Прогнозами економічного і соціального розвитку України за останні 5 років. Проаналізуйте показники, які входять до його складу. Скільки в ньому сценаріїв. Проаналізуйте, на скільки прогнозні показники збігаються з фактичними.

3. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	власні надходження бюджетних установ, які мають цільове призначення, надходять до загального фонду державного бюджету України;
2)	видатки на обслуговування державного боргу здійснюються із резервного фонду державного бюджету;
3)	процедура бюджетного планування включає перші три стадії бюджетного процесу (складання, розгляд, затвердження);
4)	результатом бюджетного планування є зведений бюджет;
5)	в Україні запроваджено середньострокове бюджетне планування (3 роки).

Задачі

1. Планові видатки Державного бюджету України становлять 830 млрд грн, у тому числі видатки загального фонду – 1054,8 млрд грн. Визначте, у якому максимальному розмірі може бути сформований резервний фонд Державного бюджету України.

2. Планові видатки Державного бюджету України становлять 698 млрд грн, у тому числі видатки спеціального фонду – 54,8 млрд грн. Визначте, у якому максимальному розмірі може бути сформований резервний фонд Державного бюджету України.

Ребуси

1	TH (англ.)
2	& Y TH (англ.)
3	R (англ.)
4	Я У (укр.)
5	D (англ.)

Тема 3.
Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Питання до семінару

1. Які стани можуть бути притаманні бюджету залежно від співвідношення доходів та видатків?
2. Профіцит бюджету: сутність, причини, наслідки.
3. Назвіть основні форми бюджетного профіциту.
4. Оборотний залишок бюджетних коштів та вільний залишок бюджетних коштів.
5. Тимчасовий касовий розрив.
6. Дефіцит бюджету: сутність, причини, наслідки.
7. Класифікація бюджетного дефіциту.
8. Динаміка бюджетного дефіциту в Україні в абсолютних та відносних показниках.
9. Підходи до збалансування бюджету.
10. Концепція щорічного збалансування бюджету.
11. Концепція балансування в ході економічного циклу.
12. Концепція функціональних фінансів.
13. Методи фінансування бюджетного дефіциту.
14. Внутрішні та зовнішні джерела покриття бюджетного дефіциту.
15. Боргове фінансування та «ефект витіснення» коштів з економіки.
16. Ефект боргової спіралі.
17. Секвестр бюджету.
18. Класифікація фінансування бюджету.

Тести

1. Формування бюджету передбачає:
   а) визначення реальних обсягів доходів;
   б) оптимізація структури видатків;
   в) збалансування доходів і видатків;
   г) всі відповіді правильні.

2. Залежно від співвідношення доходів та видатків стан бюджету може характеризуватися:
   а) перевищенням доходів над видатками;
   б) перевищенням видатків над доходами;
   в) рівновагою доходів і видатків;
   г) всі відповіді правильні.

3. Перевищення доходів над видатками – це:
   а) дефіцит;
   б) профіцит;
   в) сеньйораж;
   г) секвестр.

4. Згідно з Бюджетним кодексом, профіцит бюджету затверджується з метою:
   а) погашення боргу;
   б) придбання цінних паперів;
   в) забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів;
   г) всі відповіді правильні.

5. Частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів, називається:
   а) сеньйораж;
   б) вільний залишок бюджетних коштів;
   в) оборотний залишок бюджетних коштів;
   г) резервний фонд бюджету.

6. Неспівпадіння у часі надходження коштів до дохідної частини бюджету з термінами фінансування запланованих заходів – це:
   а) дефолт;
   б) дефіцит;
   в) тимчасовий касовий розрив;
   г) боргова спіраль.

7. Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі:
   а) не більше 1 % планових видатків загального фонду;
   б) не більше 2 % планових видатків загального фонду;
   в) не менше 1 % планових доходів загального фонду;
   г) не менше 1 % планових видатків загального фонду.

8. До причин бюджетного дефіциту НЕ відноситься:
   а) наявність тіньового сектору економіки;
   б) низька бюджетна і податкова дисципліна;
   в) надмірний рівень оподаткування;
   г) несвоєчасне проведення структурних змін і економіці або її технічного переоснащення.

9. За формою прояву бюджетний дефіцит буває:
   а) плановий;
   б) фактичний;
   в) прихований;
   г) всі відповіді правильні.

10. Який ефект може виникнути у разі пасивного характеру бюджетного дефіциту:
   а) ефект Веблена;
   б) ефект плацебо;
   в) ефект боргової спіралі;
   г) прокрастинація.

11. Який рівень дефіциту є припустимим за Маастрихтським договором?
   а) 4 %;
   б) 3 %;
   в) 5 %;
   г) 2 %.

12. Скільки існує концепцій збалансування бюджету?
   а) 3;
   б) 4;
   в) 5;
   г) 10.

13. Інфляційний шлях покриття дефіциту бюджету передбачає:
   а) збільшення податкових ставок;
   б) зменшення облікової ставки;
   в) грошово-кредитну емісію;
   г) здійснення внутрішніх та зовнішніх запозичень.

14. В якому році або в яких роках в Україні був профіцит бюджету?
   а) 1998;
   б) 2000;
   в) 2000, 2002;
   г) 2014.

15. Пропорційне зниження бюджетних витрат щомісяця за всіма статтями бюджету (крім захищених), протягом залишку бюджетного періоду має назву:
   а) сеньйораж;
   б) секвестр;
   в) кліринг;
   г) апостиль.

16. За Маастрихтськими критеріями, державний борг повинен складати:
   а) менше 50 % ВВП;
   б) менше 55 % ВВП;
   в) менше 60 % ВВП;
   г) менше 65 % ВВП.

17. За Маастрихтськими критеріями, рівень інфляції не має перевищувати … середнього значення трьох країн-учасниць ЄС з найбільш стабільними цінами:
   а) 1 %;
   б) 1,5 %;
   в) 2 %;
   г) 2,5 %.

18. За Маастрихтськими критеріями, протягом скількох років держава повинна брати участь у механізмі валютних курсів та підтримувати курс національної валюти в заданому діапазоні?
   д) 1 рік;
   е) 2 роки;
   ж) 3 роки;
   з) такого критерію немає.

19. Захищеними видатками Державного Бюджету України є:
   а) оплата праці працівників бюджетних установ;
   б) поточні трансферти місцевим бюджетам;
   в) фундаментальні дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки;
   г) усі відповіді правильні.

Практичні завдання

1. Вправа «Дерево проблем – дерево рішень».

Суть – провести повний аналіз проблеми і її причин та відображення її причиново-наслідкових зв'язків. Для цього треба розкласти проблему бюджетного дефіциту на низку менших проблем, а потім, коли вже доходимо до найдрібнішої, поступово пропонувати шляхи їх вирішення.

Для початку треба розмістити проблему в центрі. Потім назвати причини її виникнення. Після цього слід поставити питання до кожної з причин «чому існує ця проблема?». Відповіді, які будуть складовими частинами цієї причини, треба розмістити на рівень нижче (проблеми

першого рівня). Ця ієрархія причин становитиме «коріння дерева». Рівнів ієрархії має бути стільки, допоки меншої причини вже не можна буде назвати (рис. 1).

Після цього увагу переводимо до шляхів вирішення складових проблеми. Це так звані «гілки дерева». Віддзеркалюючи причини, треба запропонувати шляхи їх вирішення. Тобто які шляхи подолання хронічного дефіциту в Україні можна запропонувати.

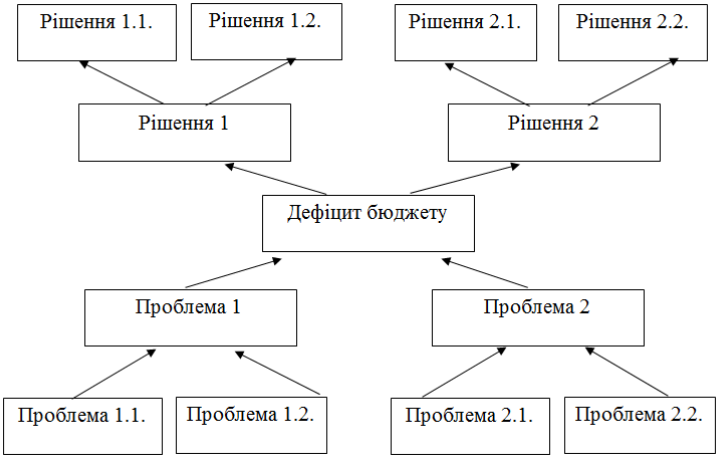

Рис. 1. Дерево проблем – дерево рішень

2. Використовуючи професійну лексику, поясніть значення вказаних термінів бюджетних коштів, циклічний дефіцит, структурний дефіцит, боргова спіраль, дефолт, Маастрихтські критерії, інфляційний податок, сеньйораж, секвестр, профіцит бюджету, резервний фонд бюджету, тимчасовий касовий розрив, оборотний залишок бюджетних коштів, вільний залишок бюджетних коштів.

3. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	із запровадженням середньострокового бюджетного планування державний бюджет України є збалансованим;
2)	підвищення податкових ставок вирішує проблему дефіциту бюджету;
3)	дефіцит бюджету в Україні стабільно покривається за рахунок грошової емісії;
4)	профіцит бюджету є ознакою «здорових» фінансів;
5)	основними джерелами фінансування дефіциту державного бюджету в Україні є внутрішні і зовнішні запозичення.

Ребуси

1	
2	
3	
4	
5	

Тема 4.
Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України

Питання до семінару

1. Опишіть бюджетний устрій та адміністративно-територіальний поділ країни.
2. Назвіть рівні адміністративно-територіального поділу України.
3. Адміністративно-територіальна реформи в Україні: сутність, переваги і недоліки.
4. Назвіть райони, міста обласного значення, міста районного значення на прикладі Миколаївської області та райони у місті Миколаєві (з урахуванням реформи адміністративно-територіального устрою субрегіонального рівня).
5. Дайте визначення поняттю «бюджетна система». Зі скількох рівнів вона може складатися? Наведіть приклади країн.
6. Скільки рівнів має бюджетна система України?
7. Які види бюджетів належать до місцевих?
8. Які види бюджетів належать до бюджетів місцевого самоврядування.
9. За яким принципом формується зведений бюджет України? Для яких цілей він використовується?
10. Перелічіть основні принципи організації бюджетної системи України.

Тести

1. За державним устроєм до складних країн не відносяться:
   а) федерація;
   б) імперія;
   в) унітарна;
   г) конфедерація.

2. Організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи – це:
   а) бюджетна система;
   б) бюджетний устрій;
   в) бюджетний регламент;
   г) бюджетна політика.

3. На скільки областей розподілена Україна?
   а) 14;
   б) 19;
   в) 24;
   г) 25.

4. Скільки районів у Миколаївській області?
   а) 4;
   б) 16;
   в) 19;
   г) 24.

5. До міст обласного значення в Миколаївській області не належить:
   а) Вознесенськ;
   б) Очаків;
   в) Баштанка;
   г) Южноукраїнськ.

6. Містами обласного значення в Миколаївській області є:
   а) Вознесенськ, Очаків, Южноукраїнськ, Нова Одеса;
   б) Очаків, Первомайськ, Снігурівка, Вознесенськ;
   в) Снігурівка, Южноукраїнськ, Баштанка, Новий Буг;
   г) Вознесенськ, Очаків, Первомайськ, Южноукраїнськ.

7. До міст районного значення в Миколаївській області належать:
   а) Баштанка, Новий Буг, Нова Одеса, Снігурівка;
   б) Доманівка, Нова Одеса, Снігурівка, Очаків;
   в) Баштанка, Врадіївка, Казанка, Новий Буг;
   г) Вознесенськ, Южноукраїнськ, Первомайськ, Доманівка.

8. Бюджетна система України:
   а) 3-рівнева;
   б) 2-рівнева;
   в) 5-рівнева;
   г) 4-рівнева.

9. Бюджетна система України складається з:
   а) державного та бюджету АРК;
   б) державного, федерального, місцевих;
   в) державного, бюджету АРК, обласних та бюджетів місцевого самоврядування;
   г) державного та місцевих бюджетів.

10. Сукупність усіх бюджетів, які входять до складу бюджетної системи України, складають:
   а) державний бюджет;
   б) публічний бюджет;
   в) первинний бюджет;
   г) зведений бюджет.

11. До складу бюджетів місцевого самоврядування належать:
   а) бюджети територіальних громад міст;
   б) бюджети територіальних громад сіл і селищ;
   в) бюджети об'єднаних територіальних громад;
   г) всі відповіді правильні.

12. Сукупність показників бюджетів, що використовується для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави, – це:
   а) зведений бюджет;
   б) державний бюджет;
   в) збалансований бюджет;
   г) бюджет державних цільових фондів.

13. Який принцип організації бюджетної системи полягає в тому, що бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями?
   а) ефективності;
   б) результативності;
   в) обґрунтованості;
   г) цільового використання бюджетних коштів.

14. Який принцип організації бюджетної системи полягає у тому, що повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період?
   а) ефективності;
   б) результативності;
   в) обґрунтованості;
   г) збалансованості.

15. «Інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету і місцевих бюджетів» – це зміст принципу:
   а) справедливості та неупередженості;
   б) обґрунтованості;
   в) збалансованості;
   г) публічності та прозорості.

16. Яка реформа розпочата в Україні і її суть полягає у наданні більших повноважень органам місцевого самоврядування і зміні адміністративно-територіального поділу?
    а) економічна;
    б) грошова;
    в) адміністративна;
    г) судова.

17. В якому році в Україні розпочалася реформа децентралізації?
    а) 1991;
    б) 1998;
    в) 2000;
    г) 2014.

Практичні завдання

1. Доповнити схему:

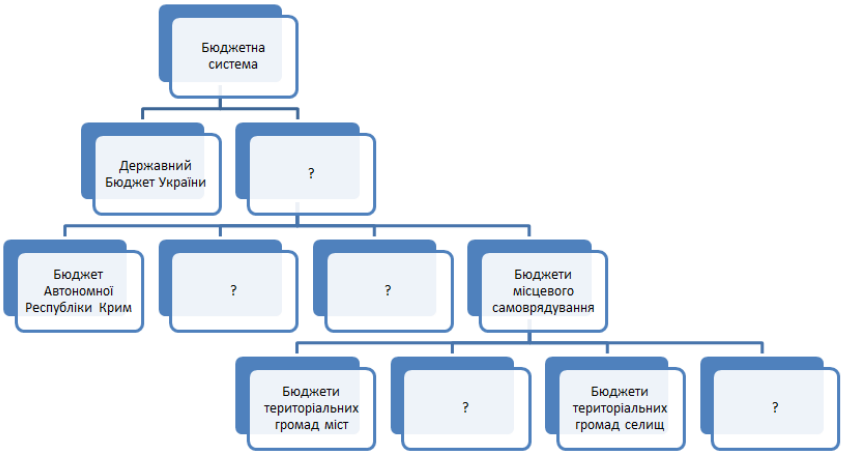

2. Розділіть за трьома рівнями бюджетного устрою України (вищий, середній, нижчий) такі бюджети: АРК, Заводський район у місті Миколаєві, місто Южноукраїнськ, місто Севастополь, місто Очаків, місто Київ, місто Миколаїв, місто Вознесенськ, місто Первомайськ, Центральний район у місті Миколаєві, Корабельний район у місті Миколаєві, Баштанський район, Вознесенський район, місто Баштанка, село Калинівка, село Баловне.

3. Встановити відповідність:

1.	Місцеві бюджети	а	основний фінансовий план держави, який складається з доходної та видаткової частин та затверджений законом «Про Державний бюджет України на відповідний рік».
2.	Бюджети місцевого самоврядування	б	бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування.
3.	Державний бюджет	в	включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей, міст Києва та Севастополя.
4.	Зведений бюджет України	г	включає показники районного бюджету, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району.
5.	Зведений бюджет	д	сукупність показників бюджетів, що використовуються для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави.
6.	Зведений бюджет району	е	бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

4. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	унітарні країни мають 2-рівневу бюджетну систему;
2)	реформа децентралізації змінює кількість областей в Україні;
3)	обласний бюджет є різновидом місцевого бюджету;
4)	існують країни, які мають 1-рівневу бюджетну систему;
5)	за бюджетним устроєм Україна 2-рівнева.

Ребуси

1	
2	

3	
4	
5	
6	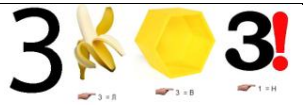

Головоломка «Знайди слово».

Знайти 12 слів, які є назвами принципів побудови бюджетної системи України. Слова зашифровані горизонтально, вертикально та по діагоналі.

Н	Р	К	Р	О	Х	Б	Х	У	І	О	Ь	З	Д	Р	Ж	Ц	А	М	У
И	Е	Б	Р	О	Я	Ч	С	Ю	Б	Б	Ш	Б	Е	С	Ь	Є	Г	Л	Т
Г	З	У	С	М	И	Н	П	О	Р	Г	Н	А	Н	У	Б	Б	Р	О	Р
Ц	У	Ж	П	Ю	Ж	С	Р	З	П	Р	У	Л	Д	Б	Ю	О	Ч	Б	Ю
П	Л	Х	О	Е	П	Н	А	И	Р	У	К	А	Б	С	Ж	Т	С	З	Є
Ї	Ь	Н	Е	П	Р	И	В	Р	О	Н	П	Н	Є	И	У	С	У	Х	Н
О	Т	Е	Ф	А	О	Е	Е	Н	П	Т	Т	С	О	Д	К	А	А	Ї	Ц
Й	А	У	Е	В	З	З	Д	Г	Ц	О	Ь	О	Б	І	Н	М	Н	В	О
П	Т	К	К	К	О	Б	Л	Ж	А	В	И	В	Е	А	Т	О	О	С	Р
Р	И	Т	Т	У	Р	Т	И	Ї	Е	А	Ю	А	В	Р	О	С	С	О	В
О	В	П	И	Т	О	И	В	Ч	В	Н	Ж	Н	М	Н	Г	Т	З	Т	А
С	Н	И	В	Ф	С	А	О	Н	Т	О	О	О	П	О	Н	І	Ю	Л	І
П	О	В	Н	О	Т	И	С	Р	О	С	Л	С	Р	С	Е	Й	І	Ж	Ф
Д	С	З	О	Р	І	Б	Т	Ь	Р	Т	Д	Т	Т	Т	К	Н	А	Я	Й
Ц	Т	Н	С	Д	В	І	І	Б	Ж	І	Є	І	Л	І	И	О	К	С	С
Ю	І	Е	Т	Ж	У	Н	Щ	Д	Т	М	Ш	В	А	П	С	С	Р	У	Т
Ф	Е	А	І	В	Є	Д	Н	О	С	Т	І	У	К	А	Н	Т	Т	Н	Р
Ч	Н	М	Ж	Є	Г	Т	Р	И	Н	С	В	О	Т	С	Б	І	И	Е	Г

Тема 5.
Бюджетний процес

Питання до семінару

1. Якими нормативно-правовими актами регламентується бюджетний процес в Україні?
2. Бюджетний процес та бюджетний період: хронологічні рамки.
3. Охарактеризуйте основні стадії бюджетного процесу.
4. Назвіть учасників бюджетного процесу.
5. Дайте визначення поняттю «розпорядники бюджетних коштів» та зазначте, яких рівнів вони бувають. Наведіть приклади для бюджетів різних рівнів.
6. Бюджетні запити.
7. Розпис державного бюджету України.
8. Які органи здійснюють бюджетний контроль та які саме аспекти вони контролюють?
9. Яка установа здійснює касове виконання бюджету в Україні?
10. Яка процедура складання і затвердження звіту про державний бюджет України?
11. Опишіть процедуру бюджетного процесу на місцевому рівні.

Тести

1. Бюджетний процес в Україні регламентується:
   а) Бюджетним кодексом України та Податковим кодексом України;
   б) Конституцією України та Бюджетним кодексом України;
   в) Конституцією України та Податковим кодексом України;
   г) Постановами Кабінету Міністрів України.

2. Бюджетний процес в Україні триває:
   а) 1 рік;
   б) близько 2,5 років;
   в) 3 роки;
   г) 5 років.

3. Бюджетний період в Україні триває:
   а) 1 рік;
   б) близько 2,5 років;
   в) 3 роки;
   г) 5 років.

4. Бюджетний період в Україні триває:
   а) з 1 січня до 31 грудня;
   б) з 1 квітня по 31 березня;
   в) починається на початку зими року, що передує і закінчується навесні року, наступного за бюджетним;
   г) з 1 жовтня по 30 вересня.

5. Регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства – це:
   а) бюджетний процес;
   б) бюджетна система;
   в) бюджетний устрій;
   г) бюджетна політика.

6. Скільки стадій включає бюджетний процес?
   а) 2;
   б) 3;
   в) 4;
   г) 5.

7. Строк, протягом якого діє затверджений бюджет, – це:
   а) бюджетна стратегія;
   б) бюджетна тактика;
   в) бюджетна політика;
   г) бюджетний період.

8. Яку назву має документ, який подає МЕРТ до 1 березня Кабінету Міністрів України для розробки Бюджетної декларації?
   а) Бюджетний кодекс України;
   б) Прогноз економічного і соціального розвитку України;
   в) бюджетний календар;
   г) бюджетні запити.

9. Постанова Верховної Ради України, що окреслює основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний рік, – це:
   а) бізнес план;
   б) проєкт бюджету;
   в) бюджетний розпис;
   г) бюджетна декларація.

10. Які органи влади розробляють та ухвалюють Бюджетну декларацію?

а) розробляє Мінфін, ухвалює КМУ;
б) розробляє ДКСУ, ухвалює ВРУ;
в) розробляє НБУ, ухвалює міністр фінансів;
г) розробляє Мінфін, ухвалює Рахункова Палата.

11. Який орган влади затверджує Закон України «Про Державний бюджет України»?

а) Президент України;
б) Прем'єр-міністр України;
в) Верховна рада;
г) Кабінет Міністрів.

12. Протягом якого часу після схвалення президент має підписати Закон України «Про Державний Бюджет України»?

а) протягом 3 днів з моменту отримання закону;
б) протягом 5 днів з моменту отримання закону;
в) протягом 15 днів з моменту отримання закону;
г) протягом 1 місяця з моменту отримання закону.

13. У якій газеті обов'язково публікують Проєкт Закону «Про державний бюджет»?

а) «Урядовий кур'єр»;
б) «Урядовий вісник»;
в) «Голос України»;
г) «Економіка України».

14. Проєкт Закону України «Про Державний бюджет України на наступний рік» розглядається за процедурою … читань:

а) двох;
б) трьох;
в) чотирьох;
г) без читань.

15. Якщо Закон «Про Державний бюджет України» не буде прийнятий у зазначені строки, то КМУ має повноваження здійснювати в новому бюджетному періоді фінансування:

а) поточних та капітальних видатків;
б) тільки поточних видатків;
в) тільки капітальних видатків;
г) забороняється фінансування будь-яких видатків.

16. Звіт про виконання державного бюджету Верховній Раді подає:
    а) Міністерство фінансів України;
    б) Кабінет Міністрів України;
    в) Національний банк України;
    г) Державна аудиторська служба.

17. До якого часу має бути оприлюднений річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України:
    а) не пізніше 1 січня року, наступного за звітним;
    б) не пізніше 1 лютого року, наступного за звітним;
    в) не пізніше 1 березня року, наступного за звітним;
    г) не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним.

18. Документ, підготовлений ГРК, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди, – це:
    а) бюджетний розпис;
    б) бюджетне регламент;
    в) бюджетний запит;
    г) бюджетна пропозиція.

19. Документ, в якому встановлюється розподіл доходів та фінансування бюджету, бюджетних асигнувань ГРК за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації, називається:
    а) бізнес-план;
    б) проєкт бюджету;
    в) бюджетний розпис;
    г) жодної правильної відповіді.

20. ЧНУ ім. Петра Могили належить до такої групи розпорядників бюджетних коштів:
    а) головний розпорядник бюджетних коштів;
    б) першого рівня;
    в) другого рівня;
    г) третього рівня.

Практичні завдання

1. Тренінгова вправа «Затвердження бюджету країни N».

Мета: вивчити особливості бюджетного процесу та зрозуміти його сутність.

Гра розрахована для проведення у групах з 15 осіб і більше. Необхідно сформувати 3 команди по 5 осіб у кожній. Протягом гри її

учасники повинні будуть сперечатися один з одним, йти на компроміси, виявляти твердість в обстоюванні позицій, діяти в умовах зіткнення інтересів, наводити приклади, розрахунки.

Для того, щоб команди були приблизно «рівні за силами», то на початку гри викладач обирає трьох осіб. Вони методом жеребкування обирають листівки з номерами 1, 2, 3. Це буде черговість обирання ще 4 членів своєї команди, і, відповідно, роль. Решта студентів, які не увійшли до складу команд, виступатимуть незалежними експертами, до думки яких можна звертатися протягом гри.

Кожній команді дається 5 хвилин на те, щоб визначитися з розподілом ролей: лідер, заступник лідера, експерт з економічних питань, експерт із фінансових питань, експерт із питань соціального захисту населення.

Після чого (ще 5 хвилин) лідери представляють склад команди: характеризують їх роль у бюджетному процесі (розробляють бюджет до певної дати, приймають, затверджують…) та повідомляють про роль кожного члена команди.

Після представлення команди отримують у конвертах опис економічної ситуації в країні, прогнозні дані різних експертів щодо макроекономічної ситуації та завдання, яке полягає у тому, що за 20 хв вони мають скласти проєкт бюджету країни N.

Далі лідер кожної команди отримує 7 хв для презентації результатів діяльності своєї команди і 3 хв для відповіді на питання від команд-суперниць, на які також можуть відповідати і члени команди.

Оцінюється збалансованість бюджету, пропозиції, відповіді на питання, виконання часового регламенту, відстоювання власної думки, вміння йти на компроміс.

Кожна з команд може як пропонувати нові джерела доходів, так і скасовувати наявні, проте кожне таке рішення потребуватиме подальшого узгодження з іншими командами.

Команда № 1 – Верховна Рада України – законодавча гілка влади. Ця команда заслуховує доповідь представників команд № 2 та № 3, презентує власний проєкт бюджету й аналізує запропоновані попередніми командами проєкти бюджету, дає рекомендації щодо внесення змін до проєкту бюджету.

Команда №2 – Кабінет Міністрів України – виконавча гілка влади. Ця команда першою представляє свій проєкт бюджету. Відповідає на питання команд № 1 та № 3.

Команда №3 – Президент – представники президента. Ця команда другою пропонує власне бачення проєкту бюджету й аналізує варіант, запропонований командою № 2.

Після представлення власних проєктів бюджетів команди мають протягом наступних 5 хв обговорити в рамках своєї групи запропоновані проєкти бюджетів.

Наступний етап – переговори. Необхідно домовитися та розробити єдиний проєкт бюджету, що представляється аудиторії. Метою учасників переговорів є врахування пропозицій і затвердження проєкту бюджету, запропонованого саме їх командою. Голосує вся аудиторія.

Після представлення узгодженого проєкту бюджету аудиторії за нього голосують. Якщо проєкт бюджету не проходить в цілому, то за нього голосують постатейно.

Модератор враховує для себе, пропозиції якої команди враховуються у бюджеті.

Коли бюджет буде прийнятий, модератор пропонує обговорення. Як їм було в ролі чиновників? Чи складно приймати рішення? Чиї пріоритети вони намагалися врахувати в першу чергу? В чому складність прийняття управлінських рішень? Як вони вважають, чому бюджет у нашій країні майже не приймається вчасно?

Суть полягає в тому, щоб спершу були визначені бюджетні пріоритети (бюджетна резолюція). По-друге, обрати оптимальний із представлених варіантів вирішення ситуації. По-третє, парламент має проголосувати за відповідний бюджет, а президент – підписати. По-четверте, бюджет має бути збалансованим (первинний або визначені джерела фінансування). По-п’яте, прийнятим вчасно.

2. Проаналізуйте, на скільки вчасно в Україні приймався Закон України «Про державний бюджет» та яка відповідальність передбачена за порушення бюджетної дисципліни. Напишіть невелике есе на тему: «Несвоєчасність прийняття державного бюджету як основна проблема реалізації бюджетного процесу в Україні».

3. Використовуючи професійну лексику, поясніть значення вказаних термінів: бюджетний запит, бюджетне асигнування, бюджетний календар, розпорядники бюджетних коштів, поточні видатки, капітальні видатки, бюджетний розпис.

4. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	бюджетний процес та бюджетний період в Україні мають однакові хронологічні рамки;
2)	в Японії бюджетний період триває з 1 квітня по 31 березня;
3)	Бюджетна декларація в Україні раніше мала назву Бюджетна резолюція;
4)	Президент України має право вето щодо Закону України «Про державний бюджет» з подальшим поверненням його до ВРУ на повторний розгляд;
5)	Закон України «Про державний бюджет» протягом останніх п’яти років приймався вчасно (до 1 грудня року, що передує плановому).

Ребуси

1	
2	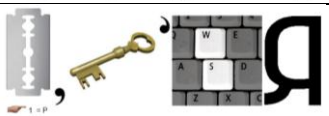
3	
4	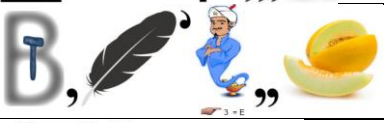
5	

Тема 6.
Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Питання до семінару

1. Міжбюджетні відносини: сутність, об'єкт, суб'єкти.
2. Охарактеризуйте основні форми регулювання бюджету (моделі бюджетного федералізму).
3. Вертикальне та горизонтальне фінансове вирівнювання.
4. Назвіть основні критерії розмежування видатків між бюджетами різних рівнів та опишіть групи видатків.
5. Міжбюджетні трансферти: сутність та види.
6. Назвіть та охарактеризуйте основні види дотацій.
7. Навіть та охарактеризуйте основні види субвенцій.
8. У чому полягає необхідність здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності регіонів та за якими податками воно здійснюється?
9. Індекс податкоспроможності місцевих бюджетів та які його граничні межі для здійснення горизонтального вирівнювання?
10. Опишіть механізм розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів.

Тести

1. Необхідність регулювання державою міжбюджетних відносин зумовлена:
   а) наявністю різних фіскальних дисбалансів між територіями;
   б) наявність невдоволення населенням комунальними тарифами;
   в) існування місцевого боргу;
   г) існуванням державного боргу.

2. Форма взаємозв'язків і взаємозалежностей між окремими ланками системи місцевих бюджетів, а також між місцевими та державним бюджетом – це:
   а) цивільно-правові відносини;
   б) міжбюджетні відносини;
   в) трудові відносини;
   г) відносини власності.

3. Міжбюджетні відносини НЕ виникають між:
   а) органами державної влади та органами місцевої влади;
   б) між місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування різних рівнів;
   в) одного рівня з приводу здійснення потрібних видатків;
   г) суб'єктами господарської діяльності.

4. Кошти, що безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого, – це:
   а) міжбюджетні трансферти;
   б) безвідсоткові позики;
   в) кредити овернайт;
   г) позики овердрафт.

5. До міжбюджетних трансфертів НЕ належать:
   а) базова дотація;
   б) грант;
   в) субвенція;
   г) реверсна дотація.

6. Трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, – це:
   а) реверсна дотація;
   б) додаткова дотація;
   в) базова дотація;
   г) дотація вирівнювання.

7. Коефіцієнт, що визначає рівень податкоспроможності такого бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на одну людину:
   а) індекс податкоспроможності;
   б) індекс платоспроможності;
   в) середньозважений індекс;
   г) індекс доходності.

8. Виключно цільовий характер має такий вид міжбюджетних трансфертів:
   а) базова дотація;
   б) субвенція;
   в) реверсна дотація;
   г) додаткова дотація.

9. Горизонтальне вирівнювання для бюджету міста здійснюється за таким податком:
   а) податок на доходи фізичних осіб;
   б) єдиний податок;
   в) податок на майно;
   г) податок на прибуток підприємств.

10. Горизонтальне вирівнювання для бюджету об'єднаної територіальної громади здійснюється за таким податком:
   а) податок на доходи фізичних осіб;
   б) єдиний податок;
   в) податок на майно;
   г) податок на прибуток підприємств.

11. Горизонтальне вирівнювання для бюджетів міст обласного значення здійснюється за таким податком:
   а) податок на доходи фізичних осіб;
   б) єдиний податок;
   в) податок на майно;
   г) податок на прибуток підприємств.

12. Горизонтальне вирівнювання для обласних бюджетів здійснюється за такими податками:
   а) податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств;
   б) єдиний податок, податок на прибуток підприємств;
   в) податок на майно, податок на доходи фізичних осіб;
   г) податок на прибуток підприємств, військовий збір.

13. Як часто індекси податкоспроможності місцевих бюджетів можуть переглядатися?
   а) за потреби, у будь-яких час;
   б) не частіше, ніж 1 раз на рік;
   в) 2 рази на рік;
   г) від 2 до 5 разів в рік.

14. Вирівнювання по бюджету якого міста в Україні НЕ здійснюється?
   а) Харків;
   б) Дніпро;
   в) Львів;
   г) Київ.

15. Не мають цільового характеру, передаються загальною сумою та підлягають розподілу набувачем:
   а) дотації;
   б) субвенції;
   в) гранти;
   г) субсидії.

16. Скільки відсотків складає базова дотація від суми, необхідної для досягнення значення мінімального показника:
   а) 50;
   б) 60;
   в) 70;
   г) 80.

17. В якому обсязі від суми, що перевищує 1,1 передається реверсна дотація з відповідного бюджету до державного:
   а) 50;
   б) 60;
   в) 70;
   г) 80.

18. В яких межах індексу податкоспроможності не здійснюється горизонтальне вирівнювання?
   а) 0,7–0,9;
   б) 0,9–1,1;
   в) 1,1–1,3;
   г) 1,3–1,5.

19. Якщо індекс податкоспроможності місцевого бюджету становить менше ніж 0,9, то:
   а) передається реверсна дотація;
   б) надається базова дотація;
   в) надається додаткова дотація;
   г) горизонтальне вирівнювання не здійснюється.

20. Якщо індекс податкоспроможності місцевого бюджету становить менше, ніж 0,9, то:
   а) передається реверсна дотація;
   б) надається базова дотація;
   в) надається додаткова дотація;
   г) горизонтальне вирівнювання не здійснюється.

Практичні завдання

1. Провести дебати щодо користі / недоліків впливу базової та реверсної дотацій на економічний стан країни та кожного із регіонів окремо.

2. Написати есе про переваги та недоліки реформи децентралізації в Україні.

3. Використовуючи професійну лексику, поясніть значення вказаних термінів: міжбюджетні трансферти, субсидії, субвенції, базова дотація, реверсна дотація, додаткова дотація, горизонтальний фіскальний дисбаланс, вертикальний фіскальний дисбаланс, індекс податкоспроможності.

4. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	якщо індекс податкоспроможності місцевого бюджету становить 1,6, то передається додаткова дотація;
2)	дотації на відміну від субвенцій мають цільовий характер;
3)	реверсна дотація є доходом для державного бюджету;
4)	за індексом податкоспроможності бюджет м. Миколаєва є «донорським» (з нього перераховується реверсна дотація);
5)	через низький індекс податкоспроможності бюджет Миколаївської області отримує базові дотації з державного бюджету.

Задачі

1. Здійснити горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджету міста Кропивницький, якщо відомо, що населення України = 35,9 млн осіб, ПДФО до місцевих бюджетів = 8 726,3 млн грн, населення міста Кропивницький = 420 839 осіб, ПДФО до місцевого бюджету = 835 122 грн.

2. Здійсніть горизонтальне вирівнювання податкової платоспроможності міста Львова. Населення України на 01.01.2018 становить 35.9 млн осіб, ПДФО до місцевих бюджетів = 83265 млн, населення міста Львова = 32104 осіб, ПДФО міста Львів = 3243 млн грн.

3. Здійснити горизонтальне вирівнювання м. Полтава, якщо відомо: населення України 01.01.2018 – 35,9 млн осіб; ПДФО до місцевих – 8726 млн грн; населення Полтави – 284942; надходження ПДФО до міста – 75234,5.

Ребуси

1.	
2.	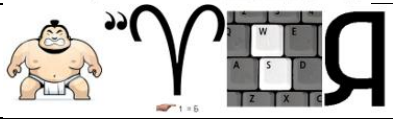
3.	
4.	
5.	

Тема 7.
Система доходів бюджету

Питання до семінару

1. Сутність та класифікація доходів бюджету.
2. Назвіть основні методи формування доходів бюджету.
3. Доходи держави від підприємницької діяльності та надання послуг: сутність, приклади, частка у загальних доходах.
4. Доходи від майна, майнових прав та державних угідь: приклади та їх частка у загальній структурі доходів бюджету.
5. Охарактеризуйте податковий метод формування доходів бюджету та назвіть основні податки та збори в Україні.
6. Позиковий та емісійний методи формування доходів бюджету.
7. Дайте визначення поняттям «бюджетні доходи» і «бюджетні надходження» та поясніть, у чому полягає різниця між ними.
8. Перерахуйте склад доходів загального фонду державного бюджету відповідно до статті 29 Бюджетного кодексу України.
9. Дайте характеристику основним складовим доходів державного бюджету відповідно до бюджетної класифікації.
10. Який принцип кодування груп доходів у бюджетній класифікації?
11. Податкові надходження державного бюджету: характеристика кожної групи та приклади.
12. Неподаткові надходження державного бюджету: характеристика кожної групи та приклади.
13. Доходи від операцій з капіталом: характеристика кожної групи та приклади.
14. Офіційні трансферти: характеристика кожної групи та приклади.

Тести

1. Основними методами формування доходів бюджету є:
   а) податковий, позичковий, емісійний;
   б) від майна, майнових прав і державних угідь;
   в) від підприємницької діяльності та надання послуг;
   г) всі відповіді правильні.

2. Як називається емісійний дохід держави?
   а) тезаврація;
   б) сеньйораж;
   в) аваль;
   г) інфляція.

3. У доходах державного бюджету України переважать:
   а) доходи від операцій з капіталом;
   б) податкові надходження;
   в) неподаткові надходження;
   г) емісійні надходження.

4. Залежно від джерела одержання податку податкові надходження згруповані у … груп:
   а) 5;
   б) 6;
   в) 8;
   г) 9.

5. До якої групи податкових надходжень належить екологічний податок?
   а) податки на власність;
   б) внутрішні податки на товари і послуги;
   в) рентна плата, збори за паливно-енергетичні ресурси;
   г) інші податки та збори.

6. До якої групи доходів державного бюджету належить державне мито?
   а) податкові надходження;
   б) неподаткові надходження;
   в) операції з капіталом;
   г) трансферти.

7. До якої групи доходів належать кошти, що перераховуються Національним банком України до державного бюджету:
   а) власних надходжень бюджетних установ;
   б) офіційних трансфертів;
   в) доходів від власності та підприємницької діяльності;
   г) інших неподаткових надходжень.

8. До якої групи доходів державного бюджету належать доходи від продажу землі і нематеріальних активів?
   а) неподаткових надходжень;
   б) доходів від операцій з капіталом;
   в) доходів цільових фондів;
   г) доходів від власності та підприємницької діяльності.

9. За якою ставкою податку на доходи фізичних осіб оподатковуються відсотки по депозитам?
   а) 15 %;
   б) 18 %;
   в) 20 %;
   г) 33 %.

10. До цільових фондів, які знаходяться у складі державного бюджету, належить:
   а) Пенсійний фонд України;
   б) Фонд соціального страхування України;
   в) Фонд соціального страхування на випадок безробіття;
   г) Фонд соціального захисту інвалідів.

11. До цільових фондів, які знаходяться у складі державного бюджету, належить:
   а) фонд соціального захисту населення, постраждалого внаслідок аварії на ЧАЕС;
   б) фонд для забезпечення оборони і безпеки держави;
   в) державний фонд сприяння зайнятості населення;
   г) всі відповіді правильні.

12. Аналізуючи динаміку доходів та видатків в Україні за роки незалежності, можна зробити висновок, що майже завжди:
   а) доходи дорівнюють видаткам;
   б) доходи є більшими за видатки;
   в) доходи є меншими за видатки;
   г) доходи є більшими за надходження.

13. Надходження держбюджету включають:
   а) кошти від приватизації державного майна;
   б) неподаткові надходження;
   в) повернення кредитів до бюджету;
   г) все вище перелічене.

14. До держбюджету зараховується:
   а) 80 % податку на прибуток підприємств;
   б) 100 % ПДВ;
   в) 55 % екологічного податку;
   г) 100 % єдиного податку.

15. Найбільшу частку податкових надходжень загального фонду держбюджету України мають надходження від:

а) податків на доходи та прибуток;
б) податків на власність;
в) внутрішніх податків на товари і послуги;
г) місцевих податків і зборів.

Практичні завдання

1. Використовуючи професійну лексику, поясніть значення вказаних термінів: доходи бюджету, бюджетні надходження, бюджетні цільові фонди, позабюджетні цільові фонди; внутрішні трансферти, зовнішні трансферти, спеціальне мито, антидемпінгове мито, компенсаційне мито.

2. Ділова гра.

Суть ділової гри – знайти шляхи збільшення дохідної частини державного бюджету країни.

Як відомо, держбюджет України характеризується дефіцитом вже не один десяток років. Серед можливих варіантів подолання дефіциту можна виділити дві: зменшення видатків та збільшення доходів. Оскільки зменшення видатків виступає менш реальним варіантом, то слід зосередитися саме на збільшенні доходів (за бажанням, можна обґрунтувати обидва варіанти).

Студентам пропонується об’єднатися у команди за ролями. Кожна група буде виступати в ролі депутатів ВРУ, членів КМУ, Президента України, голови ДПС, голови НБУ, незалежних експертів.

Перед командами буде стояти задача відповісти на питання: 0) чи реально нам зараз необхідно збільшувати доходи (фаза економічного циклу, криза чи яка ситуація); 1) як збільшити доходи; 2) які саме статті доходів можна збільшити; 3) на скільки можна збільшити; 4) яким способом; 5) на скільки реальним є цей варіант; 6) якими будуть наслідки.

Кожна команда має підготувати щонайменше 3 більш-менш узагальнених способи збільшення доходів. Крім того, не менш важливим є обґрунтування, оскільки не всі рішення є прийнятними (наприклад, просте збільшення податків вдвічі може викликати опір населення та сприятиме ухиленню від сплати податків, а отже може взагалі зменшити податкові надходження). Натомість більш раціональна диференціація та адекватна й активна неподаткова політика здатні не лише збільшити доходи за певними статтями, а й зменшити податковий тиск на деякі верстви населення).

Таблиці з доходами та видатками (за функціональною класифікацією) додаються.

Таблиця 1

Доходи Державного бюджету України, 2012–2018, млн грн

Доходи та надходження	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Всього, план	373 960,24	351 164,64	377 821,59	516 980,13	607 966,45	771 266,62	917998,9
Всього, факт	346 054,0	339 226,9	357 084,2	534 694,8	616 283,2	793 441,9	928 114,9
% виконання	92,5	96,6	94,5	103,4	101,4	102,9	101,1
Податкові	274 715,2	262 777,1	280 178,3	409 417,5	503 879,4	627 153,7	753 815,6
%	79,4	77,5	78,5	76,6	81,8	79,0	81,2
Неподаткові	68 287,6	72 853,2	68 355,2	120 006,5	103 643,7	128 579,1	164 683,1
%	19,7	21,5	19,1	22,4	16,8	16,2	17,7
Від операцій з капіталом	1 231,4	255,4	888,1	171,4	191,5	286,9	657,5
%	0,36	0,08	0,25	0,03	0,03	0,04	0,07
Трансферти	1 342,5	1 609,3	2 118,0	3 144,0	4 171,6	5 967,7	7 306,3
%	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8
Інші	477,2	1 732,0	5 544,6	1 955,3	4 397,1	31 454,5	1 652,3
%	0,1	0,5	1,6	0,4	0,7	4,0	0,2

Таблиця 2

Доходи загального фонду

Доходи та надходження	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	289577,1	291572,5	310653,2	503758,7	574659,3	698405,3	833615,5
Податкові	254 484,1	248 119,3	266 843,2	408 675,0	503 875,8	605 647,0	716 566,1
%	87,9	85,1	85,9	81,1	87,7	86,7	86,0
Неподаткові	33 603,6	41 664,5	36 730,8	90 895,9	65 189,3	87 394,5	110 400,7
%	11,6	14,3	11,8	18,0	11,3	12,5	13,2
Від операцій з капіталом	152,9	68,4	47,1	67,8	73,5	104,9	84,4
%	0,05	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01
Трансферти	1 113,7	1 469,2	1 952,6	2 667,7	3 049,1	3 895,1	5 404,0
%	0,4	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6
Інші	222,6	251,0	5 079,5	1 452,2	2 471,6	1 363,9	1 160,3
%	0,1	0,1	1,6	0,3	0,4	0,2	0,1

Таблиця 3

Доходи спеціального фонду, 2012–2018, млн грн

Доходи та надходження	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	56 476,89	47 654,39	46 431,00	30 936,15	41 623,94	95 036,54	94499,5
Податкові	20 231,04	14 657,73	13 335,08	742,52	3,60	21 506,69	37249,54
%	35,82	30,76	28,72	2,40	0,01	22,63	39,42
Неподаткові	34 683,99	31 188,71	31 624,40	29 110,55	38 454,42	41 184,62	54282,39
%	61,41	65,45	68,11	94,10	92,39	43,34	57,44
Від операцій з капіталом	1 078,52	186,97	840,99	103,62	117,93	182,02	573,18
%	1,91	0,39	1,81	0,33	0,28	0,19	0,61
Трансферти	228,79	140,04	165,39	476,30	1 122,52	2 072,60	1902,29
%	0,41	0,29	0,36	1,54	2,70	2,18	2,01
Цільові фонди	254,55	202,71	161,69	155,02	287,70	29 847,11	187,50
%	0,45	0,43	0,35	0,50	0,69	31,41	0,20
Від урядів зарубіжних країн	0,00	1 278,23	303,45	348,14	1 637,77	243,50	304,55
%	0,00	2,68	0,65	1,13	3,93	0,26	0,32

Таблиця 4

Структура видатків держбюджету
за функціональною класифікацією, 2012–2018, млн грн

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Усього	395682	403456	430218	576911	684743	839244	985842
Загальнодержавні функції	44011	50101	65826	103117	117926	142447	162950
у т. ч. обслуговування держборгу	24197	31677	47977	84505	95794	110456	115431
Оборона	14486	14843	27363	52005	59349	74346	97024
Громадський порядок, безпека, судова влада	36470	39191	44619	54643	71671	87845	116876
Економічна діяльність	49396	41299	34411	37135	31412	47000	63601
Охорона навколишнього середовища	4135	4595	2597	4053	4772	4740	5241
Житлово-комунальне господарство	380	97	112	22	13	17	297
Охорона здоров'я	11358	12879	10581	11450	12456	16729	22618
Духовний та фізичний розвиток	5488	5112	4872	6619	4959	7898	10107
Освіта	30243	30943	28678	30186	34825	41140	44323
Соціальний захист та соціальне забезпечення	75254	88547	80558	103701	151966	144478	163866
у т. ч. соціальний захист пенсіонерів	64494	83234	75814	94812	142586	133459	150091
Міжбюджетні трансферти	124460	115848	130601	173980	195395	272603	298940

Таблиця 5

Структура видатків держбюджету за функціональною класифікацією, 2012–2018, %

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Усього	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
Загальнодержавні функції	11,12 %	12,42 %	15,30 %	17,87 %	17,22 %	16,97 %	16,53 %
у т. ч. обслуговування держборгу	6,12 %	7,85 %	11,15 %	14,65 %	13,99 %	13,16 %	11,71 %
Оборона	3,66 %	3,68 %	6,36 %	9,01 %	8,67 %	8,86 %	9,84 %
Громадський порядок, безпека, судова влада	9,22 %	9,71 %	10,37 %	9,47 %	10,47 %	10,47 %	11,86 %
Економічна діяльність	12,48 %	10,24 %	8,00 %	6,44 %	4,59 %	5,60 %	6,45 %
Охорона навколишнього середовища	1,05 %	1,14 %	0,60 %	0,70 %	0,70 %	0,56 %	0,53 %
Житлово-комунальне господарство	0,10 %	0,02 %	0,03 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,03 %
Охорона здоров’я	2,87 %	3,19 %	2,46 %	1,98 %	1,82 %	1,99 %	2,29 %
Духовний та фізичний розвиток	1,39 %	1,27 %	1,13 %	1,15 %	0,72 %	0,94 %	1,03 %
Освіта	7,64 %	7,67 %	6,67 %	5,23 %	5,09 %	4,90 %	4,50 %
Соціальний захист та соціальне забезпечення	19,02 %	21,95 %	18,72 %	17,98 %	22,19 %	17,22 %	16,62 %
у т. ч. соціальний захист пенсіонерів	16,30 %	20,63 %	17,62 %	16,43 %	20,82 %	15,90 %	15,22 %
Міжбюджетні трансферти	31,45 %	28,71 %	30,36 %	30,16 %	28,54 %	32,48 %	30,32 %

3. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	до державного бюджету надходить 90 % податку на прибуток підприємств комунальної форми власності;
2)	100 % ПДВ надходить до спеціального фонду державного бюджету;
3)	20 % екологічного податку надходить до резервного фонду державного бюджету для боротьби зі стихійними лихами;
4)	кошти від державних запозичень є доходами бюджету, але не є надходженнями;
5)	доходи бюджету і надходження бюджету – тотожні поняття.

Ребуси

1	

2	С„ Ж
3	Ө Ц
4	D„ (англ.)
5	U, 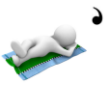 (англ.)

Тема 8.
Система видатків та кредитування бюджету

Питання до семінару

1. Дайте визначення поняттю «бюджетні видатки».
2. Назвіть 3 групи видатків, на здійснення повноважень.
3. Опишіть структуру бюджетних видатків.
4. Обґрунтуйте відмінність між поняттями «видатки» та «витрати».
5. Назвіть основні принципи розподілу бюджетних видатків.
6. Назвіть 2 складові видаткової частини державного бюджету України.
7. Резервний фонд бюджету.
8. Державний фонд регіонального розвитку.
9. Оборотний залишок бюджетних коштів.
10. Таємні видатки.
11. Захищені статті бюджетних видатків.
12. Бюджетна класифікація видатків і кредитування бюджету та її еволюція.
13. Функціональна класифікація видатків і кредитування бюджету.
14. Економічна класифікація видатків.
15. Класифікація кредитування бюджету.
16. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету.
17. Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету.
18. Принципи бюджетного фінансування.
19. Основні інструменти бюджетного фінансування.
20. Кошторисне фінансування: сутність, складові, принципи.
21. Охарактеризуйте порядок складання проектів кошторису, їх розгляду, затвердження та виконання.

Тести

1. Видатки бюджету – це:

а) державні трансферти, що здійснюються на безповоротній основі;

б) витрати державного бюджету тільки на погашення державного боргу;

в) кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом;

г) кошти, спрямовані на утримання апарату державного управління.

2. Що з переліченого не становить державні видатки?
   а) погашення боргу;
   б) надання кредитів з бюджету;
   в) придбання цінних паперів;
   г) всі відповіді правильні.

3. З якого бюджету здійснюються видатки на забезпечення конституційного ладу та суверенітету держави?
   а) з державного;
   б) з місцевих;
   в) зі зведеного;
   г) з державних цільових (позабюджетних фондів).

4. Витрати бюджету, окрім бюджетних видатків, включають:
   а) надання кредитів з бюджету та розміщення бюджетних коштів на депозитах;
   б) купівлю-продаж цінних паперів;
   в) погашення боргу;
   г) всі відповіді правильні.

5. З якого фонду здійснюються видатки на випадок стихійних лих або інших форс-мажорів?
   а) загальний фонд;
   б) резервний фонд;
   в) спеціальний фонд;
   г) фонд соціального страхування.

6. В якому розмірі затверджується Резервний фонд державного бюджету?
   а) не > 1 % видатків загального фонду державного бюджету;
   б) не < 10 % видатків загального фонду державного бюджету;
   в) не > 1 % від доходів зведеного бюджету;
   г) не > 3 % реального ВВП.

7. З якого бюджету фінансуються заходи, пов'язані з підготовкою та проведенням позачергових виборів народних депутатів України?
   а) загального;
   б) резервного;
   в) з кредитних коштів;
   г) із позабюджетних фондів.

8. Ким визначається порядок використання коштів з резервного фонду бюджету?

а) ВРУ;
б) КМУ;
в) Президентом України;
г) Міністерством надзвичайних ситуацій.

9. В якому обсязі затверджується Державний фонд регіонального розвитку?

а) не < 1 % прогнозованого обсягу доходів загального фонду державного бюджету;
б) не < 10 % видатків загального фонду державного бюджету;
в) не > 1 % від витрат на обслуговування державного боргу;
г) не > 3 % реального ВВП.

10. Як називається частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів?

а) оборотний залишок бюджетних коштів;
б) резервний фонд;
в) вільний залишок бюджетних коштів;
г) «заначка».

11. Як називається перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду?

а) оборотний залишок бюджетних коштів;
б) резервний фонд;
в) вільний залишок бюджетних коштів;
г) профіцит.

12. Видатки, передбачені на діяльність органів державної влади в інтересах національної безпеки та які включаються до складу Державного бюджету без деталізації, мають назву:

а) таємні видатки;
б) резервний фонд;
в) поточні видатки;
г) капітальні видатки.

13. Пояснення яких видатків не повинен містити державний бюджет України?
   а) поточних видатків;
   б) капітальних видатків;
   в) таємних видатків;
   г) нерозподілених видатків.

14. Скільки видів класифікацій видатків містить сучасна бюджетна класифікація?
   а) 2;
   б) 3;
   в) 4;
   г) 10.

15. Скільки підрозділів містить функціональна класифікація?
   а) 2;
   б) 3;
   в) 4;
   г) 10.

16. До якої з класифікації видатків державного бюджету належать видатки на економічну діяльність?
   а) економічна;
   б) відомча;
   в) виконавча;
   г) функціональна.

17. Розподіл видатків за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів визначає така класифікація:
   а) відомча;
   б) функціональна;
   в) економічна;
   г) розпорядна.

18. До якої з класифікацій видатків державного бюджету належать поточні видатки?
   а) функціональна;
   б) економічна;
   в) відомча;
   г) програмна.

19. Які видатки не включає в себе економічна класифікація державного бюджету України?

а) поточні видатки;
б) капітальні видатки;
в) нерозподілені видатки;
г) функціональні видатки.

20. Який код присвоєний класифікації кредитування бюджету?

а) 1000;
б) 2000;
в) 3000;
г) 4000.

21. До якої з класифікації видатків державного бюджету належать видатки на духовний та фізичний розвиток?

а) програмна;
б) відомча;
в) економічна;
г) функціональна.

22. До якої статті функціональної класифікації видатків державного бюджету належать міжбюджетні трансферти?

а) охорона навколишнього середовища;
б) соціальний захист та забезпечення;
в) оборона;
г) правильна відповідь відсутня.

23. До яких видатків функціональної класифікації належить заробітна плата?

а) постійні;
б) тимчасові;
в) поточні;
г) нерозподілені.

24. До якої групи видатків економічної класифікації належить реконструкція та реставрація?

а) поточні;
б) нерозподілені;
в) капітальні;
г) правильна відповідь відсутня.

25. Захищені статті видатків державного бюджету – це:

а) видатки загального фонду бюджету, обсяг яких не може змінюватися під час здійснення скорочення затвердження бюджетних призначень;

б) видатки резервного фонду бюджету;

в) видатки на здійснення капітального будівництва;

г) видатки на капітальні трансферти.

Практичні завдання

1. Об'єднайте визначення:

1. Трансфертні платежі	А) усі невідплатні поточні виплати підприємствам, які не передбачають компенсації у вигляді спеціально обумовлених виплат або товарів і послуг в обмін на проведені платежі, а також видатки, пов'язані з відшкодуванням збитків державних підприємств;
2. Капітальні видатки	Б) невідплатні і безповоротні платежі, які не є придбанням товарів чи послуг, наданням кредиту або виплатою непогашеного боргу;
3. Субсидії	В) платежі з метою придбання необоротних активів (у тому числі землі, нематеріальних активів тощо), стратегічних і надзвичайних запасів товарів, невідплатні платежі, що передаються одержувачам бюджетних коштів з метою придбання, модернізації, будівництва, розширення, реконструкції, реставрації тощо подібних активів, компенсації втрат, пов'язаних з руйнуванням чи пошкодженням необоротних активів;
4. Капітальні трансферти	Г) це невідплатні, безповоротні платежі, які мають одноразовий і нерегулярний характер як для надавача (органів управління), і не ведуть до виникнення або погашення фінансових вимог.

2. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	проведення виборів народних депутатів фінансується за рахунок коштів місцевих бюджетів;
2)	кошти, що спрямовуються на погашення основної суми державного боргу, є державними витратами, але не є видатками державного бюджету;
3)	кошти, що спрямовуються на обслуговування державного боргу, є видатками державного бюджету;
4)	здійснення таємних видатків без їх деталізації у Законі України «Про Державний бюджет України» заборонено Конституцією України;
5)	вільний залишок бюджетних коштів використовується для покриття тимчасових касових розривів.

3. Зазначте, до якої з класифікацій належать такі видатки державного бюджету.

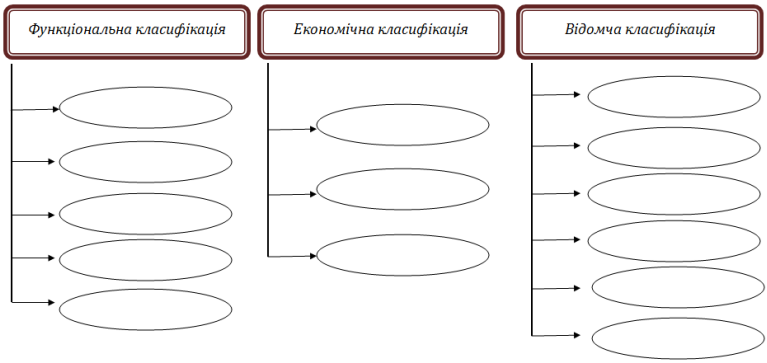

Перелік видатків державного бюджету: видатки на охорону здоров'я, видатки на Верховний Суд України, видатки на апарат Верховної Ради України, поточні видатки, видатки на духовний та фізичний розвиток, видатки на Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, нерозподілені видатки, видатки на освіту, видатки на Міністерство економічного розвитку та торгівлі, видатки на економічну діяльність, видатки на оборону, видатки на Міністерство культури України, капітальні видатки, видатки на Міністерство соціальної політики України.

Ребуси

1	
2	
3	
4	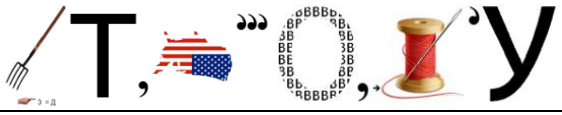

5	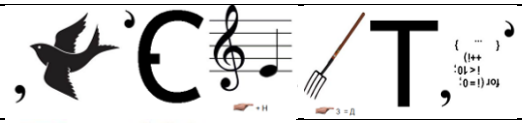
6	

Тема 9.
Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Питання до семінару

1. У чому полягає сутність економічної діяльності держави?
2. Назвіть основні функції держави у сфері економіки.
3. Обґрунтуйте необхідність регулювання державою розвитку економіки.
4. За яким принципом здійснено групування державних видатків на розвиток економіки?
5. Форми фінансування державних видатків на розвиток економіки.
6. Охарактеризуйте динаміку капітальних вкладень в економіку за останні 5 років.
7. У чому полягає різниця між поняття «бюджетні кредити» та «бюджетні трансферти». Наведіть приклади бюджетних трансфертів суб'єктам господарювання.
8. Пряме та непряме бюджетне фінансування економіки.
9. Форми та критерії надання фінансової підтримки підприємствам з бюджету.
10. Обґрунтуйте актуальність та необхідність здійснення бюджетних видатків на науку.
11. У чому полягають особливості видатків на науку порівняно з іншими статтями державних видатків?
12. Назвіть три основні рівні, за якими здійснюється фінансування бюджетних видатків на науку.
13. Способи здійснення бюджетних видатків на науку (фінансування наукових закладів та фінансування наукової тематики).
14. Напрями фінансування науково-технічних досліджень.
15. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Тести

1. Через які форми фінансування (інструменти) здійснюються державні видатки на економічну діяльність?
   а) бюджетні інвестиції;
   б) бюджетне кредитування;
   в) бюджетні трансферти;
   г) всі відповіді правильні.

2. Основні напрями розвитку економіки визначаються:

а) Кабінетом Міністрів України, установами Академії наук України із залученням інших зарубіжних і вітчизняних фахівців та науково-дослідних установ;

б) Президентом України;

в) Верховною радою України;

г) Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

3. Яку назву має економічна функція держави, сутність якої полягає у формуванні та підтримці функціонування економічної системи через створення публічних інститутів, передусім грошово-кредитної системи, фондового ринку, договірного права тощо?

а) інфраструктурна;

б) антициклічна;

в) стимулююча;

г) перерозподільча.

4. Забезпечення якої економічної функції держави реалізується через фінансування діяльності антимонопольних органів, національних комісій регулювання природних монополій тощо?

а) інфраструктурна;

б) антициклічна;

в) захист конкуренції;

г) зменшення диференціації доходів різних верств населення.

5. На основі якого методу здійснюється фінансування капітальних видатків у розрізі головних розпорядників бюджетних коштів (відомчий підхід)?

а) на основі бюджетних програм;

б) на основі інвестиційних проєктів;

в) на основі кошторисного фінансування;

г) всі відповіді правильні.

6. Форма фінансування державних видатків на економічну діяльність, сутність якої полягає у наданні певної суми коштів державним підприємствам, які мають фінансові ускладнення на умовах повернення під невеликі відсотки або є безвідсотковою, має назву:

а) бюджетні кредити;

б) бюджетна субсидія;

в) бюджетна субвенція;

г) бюджетна дотація.

7. Форма фінансування державних видатків на економічну діяльність, сутність якої полягає у невідплатних та безповоротних платежах з бюджету для покриття збитків державних підприємств?

а) бюджетні кредити;
б) бюджетні трансферти;
в) бюджетні асигнування;
г) бюджетна призначення.

8. Розмір бюджетного фінансування наукової і науково-технічної діяльності не може бути:

а) < 10 % ВВП України;
б) < 17 % ВВП України;
в) < 1,7 % ВВП України;
г) > 3 % видатків загального фонду.

9. Назвіть три рівні закладів, за яким здійснюється фінансування науки в Україні з Державного бюджету:

а) школи, ліцеї та ЗВО;
б) заклади Академії наук України, відомчі заклади та заклади, підпорядковані Міністерству освіти і науки;
в) банки, фондові біржі, кредитні спілки;
г) бібліотеки, музеї, театри.

10. Розрізняють два напрями наукових досліджень:

а) фундаментальні та прикладні;
б) теоретичні та практичні;
в) теоретичні та прикладні;
г) фундаментальні та практичні.

Практичні завдання

1. Зробіть аналіз складу і структури видатків на розвиток економіки за останні 5 років.
2. Здійсніть аналіз складу і структури бюджетних видатків на науку в Україні за останні 5 років. Зробіть висновки.

Ребуси

1	

2	
3	
4	
5	

Тема 10.
Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

Питання до семінару

1. Соціальна політика в Україні: законодавче закріплення, об'єкт, суб'єкт, напрями.
2. Моделі соціальної політики.
3. Цілі соціальної політики та методи впливу.
4. Джерела фінансування соціальної сфери.
5. Система соціального страхування в Україні.
6. Система соціальних допомог в Україні.
7. Соціальні гарантії в Україні та державні соціальні стандарти.
8. Соціальні норми і нормативи.
9. Система соціального забезпечення в Україні.
10. Рівні системи пенсійного забезпечення в Україні.
11. Особливості здійснення бюджетних видатків на освіту.
12. Видатки на охорону здоров'я.
13. Сучасний стан обов'язкового медичного страхування в Україні.
14. Фінансування культурно-освітніх закладів.
15. Фінансування витрат на пресу, телебачення та радіомовлення.

Тести

1. Як називається набувач благодійної допомоги, що одержує допомогу від одного чи кількох благодійників?

а) донор;
б) меценат;
в) бенефіціар;
г) спонсор.

2. Як називається благодійна діяльність у сфері освіти, науки чи культури та мистецтва?

а) донорство;
б) меценатство;
в) філантропія;
г) спонсорство.

3. Як називається благодійна діяльність з метою популяризації виключно свого імені (найменування)?
   а) донорство;
   б) меценатство;
   в) філантропія;
   г) спонсорство.

4. Який вид страхування в Україні не є обов'язковим?
   а) пенсійне;
   б) соціальне;
   в) медичне;
   г) немає правильної відповіді.

5. З яких складових складається система соціального захисту населення?
   а) соціальне страхування і пенсійне забезпечення;
   б) соціальна допомога;
   в) соціальні гарантії;
   г) всі відповіді правильні.

6. До трудових пенсій належить:
   а) за віком, за вислугу років;
   б) з інвалідності;
   в) у разі втрати годувальника;
   г) всі відповіді правильні.

7. З якого бюджету здійснюються видатки на вищу освіту в Україні?
   а) державного;
   б) місцевих;
   в) з позабюджетних фондів;
   г) самофінансування.

8. Який з методів фінансування закладів охорони здоров'я майже не використовується в Україні?
   а) кошторисне фінансування;
   б) програмно-цільовий метод;
   в) отримання коштів за надані медичні послуги;
   г) кредитування.

9. Формою фінансового забезпечення приватних медичних закладів, які здійснюють комерційну діяльність, є:
   а) субвенції з державного бюджету;
   б) кошторисне фінансування з державного бюджету;
   в) субсидії з місцевих бюджетів;
   г) самофінансування.

10. Складовою соціальної політики виступає:
   а) соціальний захист;
   б) соціальне забезпечення;
   в) соціальна допомога;
   г) усі відповіді правильні.

Практичні завдання

Напишіть есе на одну із запропонованих тем:

1. Пенсійна реформа в Україні: переваги і недоліки.
2. Перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні.
3. Аналіз видатків зведеного бюджету на освіту за останні 5 років: темп зростання, позитивні та негативні зміни, наслідки, перспективи.
4. Аналіз видатків державного бюджету на охорону здоров'я відповідно до функціональної класифікації видатків та кредитування.
5. Переваги і недоліки медичної реформи в Україні.

Ребуси

1	
2	
3	
4	
5	

Тема 11.
Видатки бюджету на оборону та управління

Питання до семінару

1. Опишіть організаційну структуру державної влади в Україні.
2. Які напрями витрат включають видатки на державне управління?
3. Опишіть розподіл видатків на здійснення управління між бюджетами різних рівнів.
4. Видатки державного бюджету на оборону: сутність та складові.
5. На які три групи поділяються видатки бюджету на оборону?
6. Назвіть органи контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, які спрямовуються на фінансування національної оборони.
7. Які видатки включає така стаття видатків, як громадський порядок, безпека та судова влада.
8. Опишіть порядок формування видатків на потреби Збройних Сил України.

Тести

1. До якої гілки влади належать органи місцевого самоврядування?
   а) законодавчої;
   б) виконавчої;
   в) судової;
   г) всі відповіді правильні.

2. До якої гілки влади належать профільні міністерства?
   а) законодавчої;
   б) виконавчої;
   в) судової;
   г) всі відповіді правильні.

3. Яке підпорядкування мають Державна казначейська служба України та Державна податкова служба України?
   а) Президенту України;
   б) Верховній Раді України;
   в) Кабінету Міністрів України;
   г) Бюро фінансових розслідувань.

4. Яким методом здійснюється планування видатків на утримання органів державного управління?
   а) програмно-цільовим;
   б) кошторисного фінансування;
   в) кредитним;
   г) депозитним.

5. Які видатки становлять найбільшу частину у складі видатків на державне управління?
   а) на відрядження;
   б) на оплату праці;
   в) оплата комунальних послуг;
   г) капітальне будівництво.

6. Видатки держави на оборону включають такі групи:
   а) капітальні і поточні;
   б) прямі, побічні та приховані;
   в) інтернальні та екстернальні;
   г) прямі та гарантовані.

7. З якого бюджету здійснюються державні видатки на оборону?
   а) з державного;
   б) з місцевих;
   в) зі зведеного;
   г) з Фонду соціального страхування.

8. Видатки, що пов'язані з відображенням матеріально-технічного переоснащення збройних сил та розвиток оборонної промисловості, відносять до:
   а) прямих поточних;
   б) прямих капітальних;
   в) непрямих гарантованих;
   г) екстернальних.

9. Видатки, що за своїм характером значною мірою відносяться до оборонних, але включені до кошторисів витрат цивільних міністерств і відомств, належать до:
   а) прямих поточних;
   б) прямих капітальних;
   в) непрямих;
   г) екстернальних.

10. Яка частка видатків на оборону у зведеному бюджеті України?
    а) 20 %;
    б) 25 %;
    в) 30 %;
    г) близько 6 %.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте динаміку видатків державного бюджету на державне управління за останні 5 років. Зробіть висновки.

2. Проаналізуйте динаміку оборонних видатків України за останні 5 років. Які позитивні та негативні зміни відбулися? Як Ви оцінюєте державну політику країни в сфері оборони?

3. Місце України у світі за часткою оборонних видатків від ВВП країни. Які країни входять до топ-10 країн з найбільшим фінансуванням?

Ребуси

1	
2	
3	
4	
5	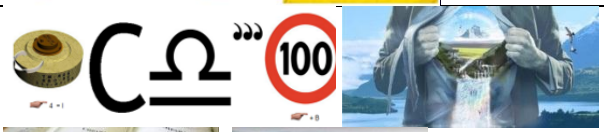

Тема 12.
Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Питання до семінару

1. Класифікація державних запозичень.
2. Джерела погашення державних запозичень.
3. Державний борг: поняття та класифікація.
4. Назвіть позитивні та негативні наслідки державного боргу.
5. Опишіть механізм ефекту «боргової спіралі».
6. Боргова безпека країни: показники та їх рівень в Україні.
7. Система управління державним боргом в Україні.
8. Перелічіть та охарактеризуйте методи управління державним боргом в Україні.
9. Складові бюджетної класифікації боргу.
10. Структура державного боргу України та оптимізація витрат на його обслуговування.

Тести

1. Видатки з управління державним боргом включають:
   а) видатки на обслуговування державного боргу;
   б) видатки на погашення державного боргу;
   в) видатки на обслуговування та погашення державного боргу;
   г) видатки на надання бюджетних коштів в борг.

2. Обслуговування державного боргу не включає:
   а) сплату відсотків за користування запозиченнями;
   б) сплату комісій;
   в) сплату штрафів за прострочення термінів сплати;
   г) погашення основної суми боргу.

3. Обслуговування і погашення державного боргу здійснюється:
   а) Міністерством фінансів України;
   б) Кабінетом Міністрів України;
   в) Національним банком України;
   г) Державною казначейською службою України.

4. З якого фонду державного бюджету України здійснюються видатки на обслуговування та погашення державного боргу?
   а) загального;
   б) спеціального;
   в) резервного;
   г) з Держаного інноваційного фонду.

5. Що з переліченого не може бути джерелом для погашення внутрішнього боргу?
   а) бюджетні кошти;
   б) кошти від приватизації державного майна;
   в) нові запозичення;
   г) золотовалютні резерви.

6. Право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень належить державі в особі:
   а) Міністерства фінансів України;
   б) Верховної Ради України;
   в) Президента України;
   г) Державної казначейської служби України.

7. Хто визначає умови здійснення державних запозичень визначає (вид, валюту, строк та відсоткову ставку державного запозичення):
   а) Кабінет Міністрів України;
   б) Верховна Рада України;
   в) Національний Банк України;
   г) Державна казначейська служба України.

8. За допомогою яких видів цінних паперів в основному здійснюється оформлення державних внутрішніх запозичень в Україні:
   а) облігацій та казначейських зобов'язань (векселів);
   б) акцій та облігацій;
   в) акцій і деривативів;
   г) кредитів і депозитів.

9. Державні цінні папери, які купуються з певною знижкою, а погашаються за номінальною вартістю (з нульовим купоном), називаються:
   а) дисконтні;
   б) виграшні;
   в) процентні;
   г) процентно-виграшні.

10. Борг, який являє собою загальну суму заборгованості минулих років й процентів, що мають бути сплачені за позиками, називається:
    а) капітальний;
    б) поточний;
    в) гарантований;
    г) прострочений.

11. Борг, який являє собою видатки держави, пов'язані з погашенням в поточному році боргових зобов'язань й належних до сплати в цей період процентів з усіх випущених на цей момент позик, називається:
    а) поточний;
    б) капітальний;
    в) гарантований;
    г) овернайт.

12. Гранично допустимий рівень основної суми боргу не повинен перевищувати … % фактичного річного ВВП:
    а) 3 %;
    б) 30 %;
    в) 60 %;
    г) 100 %.

13. Граничні розміри державного боргу України, його структуру, джерела і строки погашення встановлює:
    а) Верховна Рада України;
    б) Кабінет Міністрів України;
    в) Національний Банк України;
    г) Державна казначейська служба України.

14. Згідно з Маастрихтською угодою, відношення платежів за державним боргом до доходів державного бюджету не повинно перевищувати:
    а) 3 %;
    б) 45 %;
    в) 60 %;
    г) 100 %.

15. Яка країна має найвищий рівень державного боргу до ВВП?
    а) США;
    б) Японія;
    в) Греція;
    г) Гонконг.

16. Видатки з управління державним боргом складаються з:
    а) видатків на обслуговування;
    б) видатків на обслуговування та погашення основної суми;
    в) видатки на емісію облігацій;
    г) всі відповіді правильні.

17. Обслуговування і погашення державного боргу здійснюється:
    а) Міністерством фінансів України;
    б) Кабінет Міністрів України;
    в) Національний Банк України;
    г) Державна казначейська служба України.

18. З якого фонду Державного бюджету України здійснюються видатки на обслуговування та погашення державного боргу?
    а) резервного;
    б) загального;
    в) спеціального;
    г) інвестиційного.

19. Метод управління державним боргом, який полягає у випуску нових позик для того, щоб розплатитися з власниками облігацій старої позики, називається:
    а) рефінансування;
    б) конверсія;
    в) уніфікація;
    г) реструктуризація.

20. Метод управління державним боргом, який являє собою об'єднання кількох позик в одну, називається:
    а) рефінансування;
    б) конверсія;
    в) уніфікація;
    г) реструктуризація.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте видатки на управління державним боргом в Україні за останні 10 років. Яку частку в загальних видатках вони становлять? Оцініть рівень ефективності залучених позик та структуру державного боргу. Зробіть висновки.
2. Дайте оцінку ефективності управління державним боргом в Україні.

3. Визначте, чи не перевищувала Україна граничного обсягу співвідношення державного боргу та ВВП за Маастрихтськими критеріями з моменту отримання незалежності?

Ребуси

1	
2	
3	
4	
5	

Тема 13.
Місцеві бюджети

Питання до семінару

1. Поняття місцевих бюджетів та їх визначення відповідно до чинного законодавства.
2. Опишіть систему місцевих бюджетів в Україні.
3. Реформа децентралізації: сутність, основні напрями, результати.
4. Охарактеризуйте структуру місцевих бюджетів.
5. Резервний фонд місцевого бюджету.
6. «Концепція двох бюджетів».
7. Назвіть основні складові доходів місцевих бюджетів.
8. Склад податкових доходів до місцевих бюджетів.
9. Надходження місцевих бюджетів.
10. Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів.
11. Видатки місцевих бюджетів.
12. Витрати місцевих бюджетів.
13. Видатки, пов'язані з виконанням власних повноважень органами місцевого самоврядування.
14. Видатки, пов'язані з виконанням делегованих повноважень органами місцевого самоврядування.
15. Опишіть особливості здійснення місцевих запозичень та надання місцевих гарантій.

Тести

1. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», місцевий бюджет – це:

а) план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування;

б) кошти державного бюджету, які передаються до місцевих для забезпечення функцій місцевого самоврядування;

в) це план або список, який потрібно виконувати місцевому самоврядуванню;

г) сукупність кошторисів бюджетних установ певної адміністративно-територіальної одиниці.

2. До місцевих бюджетів в Україні не належать:
   а) обласні бюджети;
   б) районні бюджети;
   в) зведений бюджет;
   г) бюджети місцевого самоврядування.

3. Яка адміністративно-територіальна одиниця з'явилася в результаті проведення реформи децентралізації з 2014 року?
   а) ОТГ;
   б) СМТ;
   в) АРК;
   г) ПГТ.

4. ОТГ прирівнюються і наділяються всіма правами, які мають:
   а) міста обласного значення;
   б) міста районного значення;
   в) міста Київ і Севастополь;
   г) райони у містах.

5. Місцевими податками в Україні є:
   а) ПДФО та ППП;
   б) ЄП та ЄСВ;
   в) ЄП та ПДВ;
   г) ЄП та податок на майно.

6. Який відсоток ПДФО зараховується до бюджету ОТГ?
   а) 0 %;
   б) 10 %;
   в) 25 %;
   г) 60 %

7. Який відсоток ПДФО надходить до обласних бюджетів?
   а) 40 %;
   б) 15 %;
   в) 25 %;
   г) 60 %.

8. Яка частка ПДФО, що сплачується на території міста Києва, залишається в бюджеті міста?
   а) 15 %;
   б) 25 %;
   в) 40 %;
   г) 60 %.

9. До якого бюджету зараховується або яким чином розподіляється податок на прибуток установ комунальної форми власності, засновником яких є обласна рада:

а) 100 % до державного бюджету;
б) 10 % до бюджету області і 90 % до державного бюджету;
в) 15 % до обласного бюджету, 40 % до державного і 60 до бюджету міста;
г) 100 % до обласного бюджету.

10. Яка структура місцевого бюджету?

а) загальний і спеціальний фонди;
б) капітальний і поточний фонди;
в) поточний і резервний фонди;
г) капітальний і розвивальний фонди.

11. Оборотний залишок бюджетних коштів бюджету м. Миколаєва на 2020 рік визначено в обсязі … видатків загального фонду бюджету:

а) 1 %;
б) 2 %;
в) 0,32 %;
г) 0,47 %.

12. Резервний фонд бюджету м. Миколаєва на 2020 рік визначено в обсязі … видатків загального фонду бюджету:

а) 1 %;
б) 2 %;
в) 0,32 %;
г) 0,47 %.

13. Основними складовими доходів місцевих бюджетів за джерелами їх утворення виступають:

а) податкові, неподаткові, трансферти;
б) податкові, неподаткові, трансферти та власні надходження бюджетних установ;
в) податкові, трансферти та власні надходження бюджетних установ;
г) податкові, неподаткові та кредити.

14. Відповідно до «концепції двох бюджетів», місцевий бюджет розподіляється на:
   а) поточний та бюджет розвитку;
   б) загальний та поточний бюджет;
   в) спеціальний та загальний бюджет;
   г) загальний та бюджет розвитку.

15. 60 % ПДФО для міста обласного значення є:
   а) власним доходом;
   б) закріпленим доходом;
   в) резервним доходом;
   г) субвенцією.

16. До видатків місцевих бюджетів належать:
   а) надання кредитів з бюджету;
   б) погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах;
   в) придбання цінних паперів;
   г) правильної відповіді немає.

17. До видатків, пов'язаних з виконанням власних повноважень місцевого самоврядування, відноситься видатки на:
   а) житлові субсидії населенню;
   б) правоохоронні органи;
   в) пожежну охорону;
   г) вищу освіту.

18. До видатків, пов'язаних з виконанням делегованих органам місцевого самоврядування повноважень, належать видатки на:
   а) соціальний захист та соціальне забезпечення;
   б) місцеву поліцію;
   в) фізичну культуру і спорт;
   г) всі відповіді правильні.

19. З якого бюджету/бюджетів здійснюють житлові субсидії населенню та пільги на оплату житлово-комунальних послуг?
   а) міст обласного значення;
   б) обласних;
   в) державного;
   г) бюджетів місцевого самоврядування.

20. До видатків, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, належать:

а) ремонт та утримання доріг місцевого значення;
б) місцева пожежна охорона;
в) обслуговування місцевого боргу;
г) всі відповіді правильні.

Практичні завдання

1. На основі ст. 12 Бюджетного кодексу України складіть схему бюджетного процесу на місцевому рівні.

2. Використовуючи професійну лексику, поясніть значення вказаних термінів: власні повноваження, делеговані повноваження, витрати місцевих бюджетів, бюджети місцевого самоврядування, закріплені доходи, децентралізація, поточний бюджет, бюджет розвитку.

3. Визначити правильність тверджень. Якщо твердження хибне, то поясніть помилку і скоригуйте.

1)	до операцій з обслуговування місцевого боргу входить погашення основної суми місцевого боргу;
2)	видатки на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати 1 % видатків загального фонду місцевого бюджету;
3)	якщо у процесі обслуговування чи погашення місцевого боргу порушується графік виплат з вини міської ради, то вона не має права здійснювати нові місцеві запозичення протягом наступних 5 років;
4)	місцеві ради мають право надавати гарантії виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання (комунального сектору економіки) якщо боргові кошти, залучені під інвестиційні проєкти, спрямовані на розвиток комунальної інфраструктури відповідної території;
5)	місцеві бюджети (як і державний) мають бути затверджені до 1 грудня року, що передує плановому.

Задачі

1. Визначити пропорції розподілу зазначених податків, зібраних на території м. Миколаєва, між відповідними бюджетами:

– податок на прибуток підприємств – 430 тис. грн;
– екологічний податок – 83 тис. грн;
– податок на додану вартість – 350 тис. грн;
– податок на доходи фізичних осіб – 280 тис. грн;
– акцизний податок на алкогольні напої – 55 тис. грн;

2. Визначити пропорції розподілу зазначених податків, зібраних на території Вознесенської міської ОТГ, між відповідними бюджетами:
   - ППП = 620 тис. грн;
   - екологічний податок = 60 тис. грн;
   - ПДВ = 320 тис. грн;
   - ПДФО = 250 тис. грн;
   - акцизний податок з алкогольних напоїв = 37 тис. грн.

Ребуси

1	
2	
3	
4	
5	

Тема 14.
Бюджетний контроль

Питання до семінару

1. Актуальність та сутність бюджетного контролю.
2. Мета та завдання бюджетного контролю.
3. Завдання бюджетного контролю.
4. Функції бюджетного контролю.
5. Суб'єкти бюджетного контролю на загальнодержавному рівні та підконтрольні суб'єкти.
6. Принципи бюджетного контролю.
7. Форми бюджетного контролю (ревізія, аудит, моніторинг).
8. Верховна Рада України як суб'єкт бюджетного контролю (Комітет ВРУ з питань бюджету, Рахункова палата).
9. Повноваження Міністерства фінансів як суб'єкта бюджетного контролю.
10. Державна казначейська служба України в системі бюджетного контролю.
11. Державна аудиторська служба України як суб'єкт фінансового контролю.
12. Повноваження місцевих фінансових органів у сфері бюджетного контролю.
13. Види відповідальності за порушення бюджетного законодавства.
14. Наведіть типові приклади правопорушень у бюджетній сфері.

Тести

1. Функціями бюджетного контролю є:
   а) розподільча і контрольна;
   б) фіскальна і регулююча;
   в) нормативна, управлінська, аналітична, координаційна, профілактична (превентивна), мобілізуюча, прогнозувальна;
   г) всі відповіді правильні.

2. Суб'єктом державного контролю на загальнодержавному рівні виступає:
   а) ВРУ;
   б) КМУ;
   в) Президент України;
   г) всі відповіді правильні.

3. Використання комплексу взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів – це характеристика принципу:
   а) законності;
   б) системності;
   в) плановості;
   г) ефективності.

4. Форма бюджетного контролю, яка являє собою перевірку, що носить рекомендаційний характер, – це:
   а) аудит;
   б) ревізія;
   в) інспектування;
   г) моніторинг.

5. Перевірка, в результаті якої до підконтрольного суб'єкта застосовуються фінансові санкції, називається:
   а) аудит;
   б) ревізія;
   в) арешт;
   г) моніторинг.

6. З якою періодичністю здійснюється бюджетний моніторинг?
   а) щомісяця;
   б) щоквартально;
   в) 1 раз на рік;
   г) регулярно (постійно).

7. Як називається комітет ВРУ, який здійснює бюджетний контроль у сфері бюджетної політики, бюджетного процесу, міжбюджетних відносин та державного боргу?
   а) Комітет з питань бюджету;
   б) Комітет з економічного розвитку;
   в) Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики;
   г) Антимонопольний комітет.

8. Який орган бюджетного контролю діє від імені Верховної Ради України?
   а) Міністерство фінансів України;
   б) Державна казначейська служба України;
   в) Національний банк України;
   г) Рахункова палата.

9. Міністерство фінансів України є органом:
   а) парламентського контролю;
   б) урядового контролю;
   в) президентського контролю;
   г) всі відповіді правильні.

10. До яких видів відповідальності можуть притягуватися суб'єкти, що порушили бюджетне законодавство?
   а) адміністративна, фінансова, кримінальна;
   б) цивільна, фінансова, кримінальна;
   в) цивільна, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна;
   г) господарська, адміністративна, кримінальна.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте звіти Рахункової палати щодо аналізу державного бюджету України за останні 5 років. Які порушення в бюджетній сфері є характерними? Яким чином відбувається врахування висновків Рахункової палати та її співпраця з ВРУ, КМУ та іншими державними органами.
2. Розробіть схему бюджетного контролю в Україні.
3. Розробіть схему видів юридичної відповідальності та штрафів за порушення бюджетного законодавства.

Ребуси

1		2	
3			
4			
5			

Тема 15.
Казначейська система виконання бюджетів

Питання до семінару

1. ДКСУ: підпорядкування та структура.
2. Функції, завдання та права ДКСУ.
3. Структура казначейської системи України.
4. Територіальні органи ДКСУ: завдання, функції та права.
5. Виконання бюджету: сутність, мета, завдання та принципи.
6. Складові стадії виконання державного та місцевих бюджетів.
7. Розпис доходів і видатків.
8. Казначейське обслуговування бюджетних коштів.
9. Виконання дохідної частини бюджетів
10. Виконання видаткової частини бюджетів.
11. Касове виконання бюджету.
12. Організація та регулювання міжбюджетних потоків.

Тести

1. ДКСУ є центральним органом:
   а) законодавчої влади;
   б) виконавчої влади;
   в) президентської влади;
   г) парламентсько-президентської влади.

2. Казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунка, відкритого у:
   а) АТ «Ощадбанк»;
   б) АТ КБ «ПриватБанк»;
   в) АТ «Універсал Банк» (monobank);
   г) Національному банку України.

3. Зі скількох рівнів складається структура казначейської системи України?
   а) 2;
   б) 3;
   в) 4;
   г) 5.

4. Які суб’єкти залучаються до виконання бюджету?
   а) фінансові й фіскальні органи, установи банків;
   б) міністерства, відомства, місцеві органи влади;
   в) підприємства, організації, установи і населення;
   г) всі відповіді правильні.

5. Процес виконання бюджету починається із розроблення і затвердження:
   а) бюджетної резолюції;
   б) Бюджетного кодексу;
   в) кошторису;
   г) бюджетного розпису.

6. Хто затверджує розпис бюджету?
   а) Президент України;
   б) Верховна Рада України;
   в) Кабінет Міністрів України;
   г) Міністр фінансів України.

7. Коли має бути затвердженим розпис бюджету?
   а) у місячний термін після прийняття Закону України «Про Державний бюджет України»;
   б) до 1 грудня року, що передує плановому;
   в) до 1 січня поточного року;
   г) у місячний термін після прийняття Бюджетної резолюції.

8. Який орган виконавчої влади веде бухгалтерський облік бюджетних доходів і видатків?
   а) Державна аудиторська служба України;
   б) Рахункова палата України;
   в) Національний банк України;
   г) Державна казначейська служба України.

9. Які системи касового виконання бюджетів існують у світі?
   а) банківська, міністерська, відомча;
   б) банківська, казначейська, змішана;
   в) казначейська, фіскальна, монетарна;
   г) розрахункова, аналітична, синтетична.

10. Яка система касового виконання бюджету діє в Україні?
   а) казначейська;
   б) аналітична;
   в) банківська;
   г) розрахункова.

Практичні завдання

1. Зробити презентацію на тему: «Бюджетна система та практика виконання бюджету в зарубіжній країні». Країну для презентації студенти обирають за бажанням, але країни мають бути різними. Також в презентації необхідно зробити порівняльну характеристику з Україною.
2. Зазначте структуру Державної казначейської служби України.

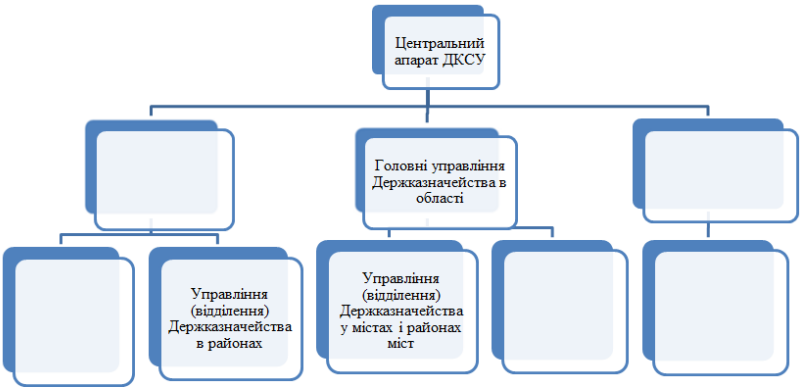

3. Відповідно до чинного законодавства, платники сплачують податки і збори (обов'язкові платежі) до державного бюджету на рахунки для зарахування надходжень, відкриті в органах ДКСУ. Опишіть порядок перерахування платниками до державного бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів).
4. Для зарахування надходжень до бюджетів органи ДКСУ відкривають бюджетні рахунки. Де і на чиє ім'я відкриваються ці рахунки, який порядок їх відкриття і термін дії?

Ребуси

1	
2	

3	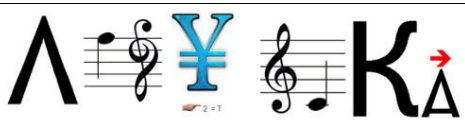
4	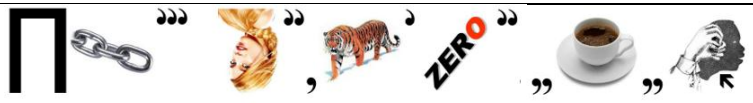
5	

Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Сутність бюджету як економічної категорії.
2. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві.
3. Роль бюджету у соціально-економічному розвитку держави.
4. Функції бюджету.
5. Зміст та сфера дії розподільчої функції бюджету.
6. Сутність контрольної функції бюджету.
7. Структура бюджету як основного фінансового плану.
8. Показники, що характеризують стан бюджету.
9. Поточний бюджет і бюджет розвитку.
10. Бюджетна система України.
11. Основи бюджетного устрою.
12. Принципи побудови бюджетної системи України.
13. Сутність та ознаки єдності бюджетної системи.
14. Сутність та ознаки автономності бюджетів.
15. Складові зведеного бюджету України та складові зведених бюджетів: області, району, міста з районним поділом.
16. Сутність бюджетної класифікації і її призначення.
17. Класифікація доходів бюджету.
18. Класифікація видатків бюджету.
19. Класифікація фінансування бюджету.
20. Класифікація боргу.
21. Склад бюджетного законодавства.
22. Управління бюджетною системою.
23. Сутність і значення бюджетної політики.
24. Головні напрямки бюджетної політики.
25. Бюджетна стратегія, бюджетна тактика.
26. Інструменти бюджетної політики.
27. Структура бюджетного механізму та його роль в регулюванні економічних і соціальних процесів у державі.
28. Стадії бюджетного процесу, їх характеристика.
29. Бюджетний період.
30. Учасники бюджетного процесу.
31. Порядок і строки складання Державного бюджету.
32. Бюджетний запит.
33. Бюджетний розпис.

34. Доходи Державного бюджету.
35. Видатки Державного бюджету.
36. Резервні фонди бюджетів.
37. Доходи місцевих бюджетів.
38. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.
39. Запозичення до місцевих бюджетів.
40. Видатки місцевих бюджетів.
41. Міжбюджетні трансферти, їх сутність, значення, види.
42. Індекс відносної податкоспроможності, його сутність.
43. Базова дотація та її розрахунок.
44. Реверсна дотація та її розрахунок.
45. Видатки бюджету на економічну діяльність держави.
46. Видатки бюджету на фінансування розвитку науки.
47. Видатки бюджету на освіту, професійну підготовку кадрів.
48. Видатки бюджету на охорону здоров'я.
49. Видатки бюджету на оборону й управління.
50. Видатки бюджету на культуру і спорт.
51. Кошторисне фінансування, його види і принципи.
52. Сутність державного кредиту, його форми і значення.
53. Державні позики, їх класифікація.
54. Державний борг та його структура.
55. Управління державним боргом.
56. Єдиний казначейський рахунок.
57. Фінансування розпорядників коштів.

Рекомендована література

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : Верховна Рада України від 28.06.1996 р., № 254/96-ВР (із змінами та доп.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254 %D0 %BA/96-% D0 %B2 %D1 %80.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 01.10.2011 р., № 2456-17. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.
3. Положення про Державну казначейську службу України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 квіт. 2015 р., № 215 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada. gov.ua/laws/show/215-2015- %D0 %BF.
4. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження положень про територіальні органи Державної казначейської служби України» від 12.10.2011 р., № 1280 (із змінами та доп.) [Електронний ресурс] : офіц. сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1236-11.
5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року No 157-VIII URL: http://zakon3. rada.gov.ua/laws/show/157-19.
6. Про місцеве самоврядування в Україні. Верховна Рада України; Закон від 21.05.1997 No 280/97-ВР. URL: http://zakon3.rada.gov. ua/laws/show/280/97-вр.
7. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2019–2021 роки.Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 No 411-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/ 250079263.

Основна література:

1. Бюджетний менеджмент : підруч. / за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погріщук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 532 с.
2. Бюджетна система в таблицях і схемах : навчальний посібник / [Ситник Н. С., Західна О. Р., Стасишин А. В., Шушкова Ю. В]. – Львів : Апріорі, 2017. – 180 с.

3. Бюджетна система: тенденції розвитку / [В. М. Мазярчук та ін.]; під ред. В. М. Мазярчука. – Київ : «ФОП Лопатіна О. О.», 2019. – 384 с.
4. Галушка Е. О. Казначейська справа : підручник. – 2-е вид. – Львів : Магнолія 2006, 2018. – 520 с.
5. Миськів Г. Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. – 272 с.
6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури : навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с.
7. Ярошевич Н. Б. Бюджетна система : практикум : навчальний посібник / Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат, А. І. Якимів. – Львів : «Новий Світ-2000», 2019. – 400 с.

Додаткова література:

1. Бюджетна система. Практикум : навч. посіб. [Електронний ресурс] / За наук. ред. проф. В. М. Федосова. – [Кондратюк С. Я., Жибер Т. В., Коломієць Г. Б. та ін.] – К. : КНЕУ, 2015. – 454 [2] с. Бюджетна система : навчальний посібник / [Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. та ін.] за заг. ред. В. П. Хомутенко. – Одеса : Видавництво Бартєнєва, 2014. – 392 с.
2. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання, перероблене і доповнене / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.
3. Бюджетна система : навч. посіб. / Н. І. Климаш, К. В. Багацька, Н. І. Дем'яненко та ін. / за заг. ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 296 с.
4. Бюджетна система України: тренінг-курс : навч. посіб. / [В. М. Опарін, С. Я. Кондратюк, Є. О. Малік та ін.] ; за заг. ред. В. М. Опаріна. – К. : ДННУ «Академія фінансового управління», 2012. – 392 с.
5. Голинська О. В. Про місцеві бюджети-людською мовою : методичний посібник / О. В. Голинська. – Миколаїв : ФРМ, 2014. – 60 с.
6. Дема Д. І., Фещенко Н. М., Шубенко І. А. Бюджетна система : навч. посібник / Д. І. Дема, Н. М. Фещенко, І. А. Шубенко; за заг. ред. Д. І. Деми. – Житомир : Житомирський національний агроекологічний університет, 2014. – 500 с.

7. Євдокімова М. О. Місцеві фінанси : навч. посібник / М. О. Євдокімова; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. – Х., 2014. – 343 с.
8. Казначейська справа : навчальний посібник / К. С. Опалко, І. І. Булах, Н. О. Соколовська та ін. – К. : Аграрна освіта, 2014. – 296 с.
9. Курганська Е. І., Кублікова Т. Б. Система казначейства: управління фінансовими ресурсами : монографія / Т. Б. Кублікова, Е. І. Курганська. – Одеса : ОНЕУ, 2015. – 323 с.
10. Станкус Т. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів / Т. Станкус. – Х. : Фактор, 2017. – 128 с. URL: https://old. decentralization.gov. ua/pics/attachments/book.pdf.

Електронні ресурси:

1. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index.
2. Офіційний сайт Державної Казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://treasury.gov.ua/main/uk/index.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kiis.com.ua/materials/pr/20142904/ RIPR2014.pdf.
4. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/.
5. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tax.gov.ua/.
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/.
7. Офіційний сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rp.gov.ua/.
8. Децентралізація: Офіційний сайт URL: https://decentralization.gov.ua/about.

Для нотаток

Навчальне видання

Світлана Миколаївна
Лушко

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

з дисципліни:
«БЮДЖЕТНА СИСТЕМА ТА КАЗНАЧЕЙСЬКА СПРАВА»

для студентів спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Випуск 321

Редактор *А. Бурмус*.
Технічний редактор *О. Петроченко*. Комп'ютерна верстка *Н. Кардаш.*
Друк *С. Волинець*. Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна.*

Підп. до друку 04.02.2021.
Формат 60x84 $^{1}/_{16}$. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 5,58. Обл.-вид. арк. 2,73.
Тираж 5 пр. Зам. № 6193.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.